

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

ŠTO JE DOBRO TO JE I LIJEPO

Ispitivanje reverzne teze stereotipa fizičke atraktivnosti

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: dr.sc.Vesna Buško

SILVIJA NAKIĆ

Zagreb, 2004.

SAŽETAK

Svrha ovog istraživanja bila je ispitati tezu "Što je dobro to je i lijepo". Ova teza bazira se na stereotipu fizičke atraktivnosti za kojeg je karakteristična sintagma "Što je lijepo to je i dobro". Da bi ispitati reverznu tezu stereotipa fizičke atraktivnosti primjenjen je eksperimentalni nacrt faktorijalnog tipa. Pri tome su nezavisne varijable, odnosno faktori, bili slijedeći: spol ispitanika, opis pripisan procjenjivanoj osobi (pozitivan ili negativan) i spol procjenjivane osobe. Zavisna varijabla bila je procjena fizičke atraktivnosti procjenjivane osobe (osobe na fotografiji). Procjene su vršene na bipolarnoj skali od sedam stupnjeva. Ispitanici koji su sudjelovali u ovom istraživanju djelatnici su Podravke d.d. Koprivnica, dobi u rasponu od 27 do 56 godina (predispitivanje) i 21 do 60 godina (glavno ispitivanje). Opisi i fotografije korištene u glavnom ispitivanju sastavljeni su, odnosno odabrani na osnovi rezultata dobivenih u predispitivanju. U predispitivanju sudjelovalo je 60 ispitanika (30 muških i 30 ženskih), a u glavnom ispitivanju sudjelovalo je 256 ispitanika (126 muških i 130 ženskih).

Rezultati su pokazali značajan glavni efekt opisa pripisanog procjenjivanoj osobi, odnosno pokazali su da vrijedi teza "Što je dobro to je i lijepo". Utvrđen je i glavni efekt spola ispitanika, odnosno muški i ženski ispitanici se razlikuju u danim procjenama fizičke atraktivnosti (procjene muškaraca su pozitivnije). Također je utvrđen i interakcijski efekt faktora spola ispitanika i spola osobe na fotografiji: muški ispitanici procjenjuju ženu atraktivnijom od muškarca, dok ženski ispitanici procjenjuju muškarca atraktivnijim od žene. Isto tako, atraktivnost žene procjenjena je drugačije od strane muških i ženskih ispitanika, dok ta razlika nije dobivena kod procjena atraktivnosti muškarca.

Ključne riječi: fizička atraktivnost, stereotip fizičke atraktivnosti, procjenjivana osoba, opis pripisan procjenjivanoj osobi

S A D R Ź A J

1. U V O D	5
1.1. FIZIČKA ATRAKTIVNOST.....	5
1.1.1. Definicija fizičke atraktivnosti	5
1.1.2. Mjerenje fizičke atraktivnosti.....	6
1.1.3. Determinante fizičke atraktivnosti.....	6
1.2. STEREOTIP FIZIČKE ATRAKTIVNOSTI.....	11
1.2.1. Stvaranje stereotipa.....	11
1.2.2. Definicija stereotipa fizičke atraktivnosti.....	12
1.2.3. Karakteristike koje se značajno povezuju sa fizičkom atraktivnosti.....	12
1.2.4. Efekti fizičke atraktivnosti.....	13
1.3. TEORETSKA OBJAŠNJENJA EFEKATA FIZIČKE ATRAKTIVNOSTI.....	14
1.3.1. Socijalizacijske teorije i teorije socijalnog očekivanja.....	14
1.3.2. Evolucijske teorije.....	16
1.3.3. Implicitne teorije ličnosti.....	18
2. C I L J I P R O B L E M I	20
3. M E T O D O L O G I J A.....	21
3.1. Nacrt istraživanja.....	21
3.2. Ispitanici.....	21
3.3. Instrumenti.....	24
3.4. Postupak.....	27
4. O B R A D A R E Z U L T A T A I R A S P R A V A.....	29
4.1. Predispitivanje.....	29
4.2. Glavno ispitivanje.....	33

5. ZAKLJUČAK.....	47
6. LITERATURA	48
7. PRILOZI.....	51

1. U V O D

1.1. FIZIČKA ATRAKTIVNOST

Fizička atraktivnost je jedna od najuočljivijih i najdostupnijih osobina koje ljudi posjeduju. Zbog toga se ona često koristi kao osnovna informacija koju znamo o nekoj osobi. To je razlog zašto je fizička atraktivnost tako važna i zašto je njen utjecaj tako velik u današnjem društvu.

Zbog svoje važnosti ovo područje interesantno je istraživačima iz različitih znanosti: medicine (područje plastične i rekonstruktivne kirurgije), antropologije, sociologije i psihologije. Izrazito zanimanje za ovo područje pokazuju i kozmetičke industrije te reklamni i marketinški odjeli industrija. Iako istraživači iz svih ovih područja doprinose rasvjetljavanju funkcije koju fizička atraktivnost ima u današnjem društvu, u najvećoj mjeri to uspjevaju istraživanja iz područja socijalne psihologije.

1.1.1 Definicija fizičke atraktivnosti

Svaka osoba ima implicitnu ideju o tome koja osoba jest, a koja nije fizički atraktivna.

Zbog toga svatko od nas može odgovoriti na zadatak u kojem se traži da se odredi da li nam je neka osoba fizički atraktivna. Ipak, da bi na odgovarajući način interpretirali rezultate i da bi izjednačili uvjete istraživanja potrebno je ovaj koncept definirati.

Nažalost, u literaturi se ne može pronaći jedinstvena definicija fizičke atraktivnosti, već se one razlikuju od istraživanja do istraživanja, a ima istraživača koji niti ne pokušavaju definirati ovaj pojam (Putzer, 1985). Pitanje je koliko možemo uspoređivati dobivene rezultate ako ne znamo što je pojedini procjenjivač uzeo kao svoj referentni okvir. U svakom jeziku postoji niz sličnih konstrukata koje pojedinac može uzeti kao referentnu točku (simpatičnost, privlačnost, ljepota, zgodnost itd.).

Za svrhu ovog istraživanja izdvojili smo modificiranu verziju Freudove (1958, prema Patzer, 1985) definicije fizičke atraktivnosti koja glasi: *fizička atraktivnost je stupanj u kojem je podražajna osobna ugodna za promatranje*. Pri tome je podražajna osoba ona osoba koju se procjenjuje, odnosno procjenjivana osoba.

1.1.2. Mjerenje fizičke atraktivnosti

Ne postoji neka mjera ili instrument koji može utvrditi da li netko jest/nije fizički atraktivan. Ipak, postoji slaganje u procjenama ljudi oko toga tko jest/nije fizički atraktivan, te koliko je to izraženo. Zbog toga se u istraživanjima koristi **metoda konsenzusa**. Ako velik broj ljudi odredi za neku osobu da jest/nije atraktivna i to za neku vrijednost na skali, onda se ta osoba smatra reprezentativnom za taj stupanj atraktivnosti (Adams, 1977; prema Patzer, 1985).

Postoje dvije metode koje na različit način koriste metodu konsenzusa. Jedna je *metoda prisilne distribucije*, kod koje suci trebaju poslagati fotografije u prisilnu normalnu distribuciju (s pretpostavkom da se atraktivnost osoba na ponuđenim fotografijama zaista distribuira normalno). Mnogo češća je druga metoda: *metoda slobodne procjene*. Kod ove metode suci za ponuđene procjenjivane osobe trebaju odrediti stupanj njihove fizičke atraktivnosti na određenom kontinuumu (od ekstremno niske do ekstremno visoke fizičke atraktivnosti). To je obično bipolarna skala Likertovog tipa od 5 do 11 stupnjeva. Podaci dobiveni ovom metodom uzimaju se kao intervalni podaci te se dalje obrađuju parametrijskim statističkim metodama. Osoba, čija je procjenjena fizička atraktivnost određene aritmetičke sredine i standardne devijacije, smatra se reprezentativnom za pojedini stupanj skale.

Kao podražaji koriste se fotografije osoba koje se ili gledaju izravno ili se prikazuju na projektoru ili ekranu (Patzner, 1985).

1.1.3. Determinante fizičke atraktivnosti

Dosad su kao determinante fizičke atraktivnosti identificirane mnoge tjelesne dimenzije i dijelovi tijela, materijalni dodaci poput odjeće i kozmetike, nefizičke karakteristike poput

ugleda i postignuća te okolinski faktori. Svi ti faktori pridonose procjeni atraktivnosti, ali njihov značaj nije podjednak (Patzner, 1985).

S obzirom da je fizička atraktivnost fizička karakteristika, tjelesne dimenzije i dijelovi tijela u najvećoj mjeri pridonose njenoj procjeni, te su oni i u najvećoj mjeri proučavani.

1.1.3.1. Tjelesne dimenzije

Istraživanja pokazuju da postoji hijerarhijski poredak tjelesnih dimenzija značajnih za procjenu fizičke atraktivnosti (Patzner, 85).

Budge (1981, prema Patzner, 1985) u svojoj doktorskoj dizertaciji na osnovi svog 5-godišnjeg istraživanja otkriva 44 tjelesne dimenzije relevantne za procjenu fizičke atraktivnosti. Koristeći te 44 dimenzije pronađena su tri glavna efekta:

- 1) oba spola se slažu u tome koje su to idealne karakteristike za muškarce i žene (što je dokaz da ljepota nije jedinstvena za opažača);
- 2) samo 6 od 44 dimenzije (prilog 5) značajno doprinose objašnjenju varijance (čine 75% varijance), bez obzira na spol procjenjivanih osoba i procjenjivača, a jedan faktor sam za sebe objašnjava 50% varijance i
- 3) s obzirom na spol procjenjivane osobe i spol procjenjivača, najvažnija dimenzija za procjenu fizičke atraktivnosti nije ista. Kad se procjenjuje muška osoba najvažniji faktor je lice (50% varijance), a zatim težina (10% varijance), a kad se procjenjuje ženska osoba na prvom mjestu je težina, odnosno distribucija težine (50% varijance), a na drugom mjestu je lice (10% varijance).

Iz tog se može zaključiti da je lice najvažnija fizička karakteristika koja određuje fizičku atraktivnost te ćemo je pobliže opisati.

1.1.3.1.1. Lice

U većini istraživanja fizičke atraktivnosti kao podražajni materijal koriste se fotografije lica osobe (Cash, 1981, prema Brown, Cash & Noles, 2001). Komponente lica koje utječu na procjenu gledajući hijerarhijski su: usta, oči, facijalna struktura, kosa i nos. Langlois i Roggman (1990) u svom su istraživanju kompjutorski uprosječili 336 lica muškaraca i 214 lica žena. Rezultati su bili slijedeći: sa sve većom razinom

uprosječenosti, razina atraktivnosti je bila veća. Najatraktivnija lica su bila ona u potpunosti komponirana (uprosječena). Te rezultate su potvrdili i Rhodes i Tremewan (1996) u sličnom istraživanju.

Osim faktora prosjeka (koji se odnosi na srednje vrijednosti karakteristika lica), na percepciju utječu i spolne razlike. Naime Perrett i sur. (1998) u svom kroskulturalnom istraživanju (procjenjivači i procjenjivane osobe bile su japanskog i škotskog porijekla) ispitali su kako spolni dimorfizam (spolne razlike u morfologiji ljudskog tijela) utječe na percepciju atraktivnosti. Ustanovili su da se ženske osobe procjenjuju atraktivnijima što one imaju izraženije feminine karakteristike lica (bez obzira na kulturalne razlike). Isto tako, muške osobe procjenjuju se atraktivnijima što one imaju jače izražene maskuline karakteristike. Autori smatraju da s povećanjem spolnih razlika u izgledu lica muškaraca i žena raste njihova atraktivnost jer se pojačavaju značajke povezane sa spolnim hormonima; kod žena mladost i fertilitet, kod muškaraca dominacija i obrambena sposobnost (eng. immunocompetence). Ovakvi rezultati dobiveni su bez obzira na kulturalno porijeklo procjenjivača i procjenjivanih osoba, odnosno postojalo je kroskulturalno slaganje u procjeni fizičke atraktivnosti. Ipak, slaganje u procjenama unutar jedne kulture je veće od slaganja između kultura: procjenjivači su atraktivne osobe iz svoje populacije procjenjivali atraktivnijima u odnosu na atraktivne osoba iz druge populacije. Autori smatraju da ovi rezultati bez obzira na slaganje između populacija ipak idu u prilog naučenosti determinanti fizičke atraktivnosti. Prema njima se poznavanje femininih karakteristika kod žena i maskulinih karakteristika kod muškaraca, te s njima povezana percepcija fizičke atraktivnosti usvaja socijalizacijskim procesima. Zbog toga dolazi do kroskulturalnog slaganja, ali je slaganje unutar jedne kulture veće (procjenjivači bolje prepoznaju feminine i maskuline karakteristike kod osoba istog kulturalnog porijekla).

Sve nabrojene karakteristike odnose se na procjenjivanje statičkog objekta (u mirovanju). Brown, Cash i Noles (2001) istraživali su da li postoje razlike u procjenjivanju fizičke atraktivnosti ako je podražajna osoba u mirovanju ili se kreće.. Njihova pretpostavka bila je da je pokret osobe bolji indikator fizičke atraktivnosti od statičnosti osobe, odnosno da dinamičnost osobe u većoj mjeri doprinosi procjeni fizičke atraktivnosti od statičnosti osobe. Time su doveli u pitanje rezultate istraživanja fizičke atraktivnosti koja su kao

podražajni materijal koristila osobe koje miruju (fotografije). Ipak, rezultati su pokazali da i statičnost i dinamičnost u jednakoj mjeri doprinose procjeni fizičke atraktivnosti, te su opravdali korištenje statičkih fotografija osoba kao podražaje za procjenu atraktivnosti.

1.1.3.2. Utjecaj karakteristika nevezanih uz izgled na percepciju fizičkih karakteristika (perceptivna distorzija)

Osim fizičkih karakteristika (tjelesne dimenzije, dob, spol), neki istraživači ispitivali su kako neke nefizičke karakteristike djeluju na percepciju fizičkih karakteristika (među kojima je i fizička atraktivnost) (Wilson 1968, Lerner & Moore, 1974; prema Patzer, 1985). Oni su, da bi to ispitali, okrenuli sintagmu stereotipa fizičke atraktivnosti: «Što je lijepo to je i dobro», te su pokušali utvrditi da li je i dobro ujedno i lijepo. Takvih istraživanja je bilo razmjerno malo (Kaplan, 1978, Wilson, 1968, Lerner & Moore, 1974, Gross & Crofton, 1977, prema Patzer, 1985).

Wilson (1968; prema Patzer, 1985) je ispitivao kako akademski status procjenjivane osobe utječe na procjenu njene visine. S obzirom da su i akademski status i procjena visine varijable koje su povezane s procjenom fizičke atraktivnosti, autorova je pretpostavka bila da će se s povećanjem akademskog statusa povećati i percipirana visina podražajne osobe, tj. da će doći do perceptivne distorzije. Ispitivanje je provedeno u pet eksperimentalnih grupa koje su trebale procjeniti visinu procjenjivane osobe i kontrolne osobe (eksperimentatora poznatog akademskog statusa). U svakoj grupi procjenjivana osoba je imala različit stupanj akademskog statusa (od studenta do redovnog profesora). Rezultati su potvrdili autorovu hipotezu: s povećanjem akademskog statusa povećavala se percipirana visina osobe. Kod kontrolne osobe nije postojala međugrupna razlika u percipiranoj visini.

Lerner & Moore (1974) su ispitali kako spol i status procjenjivane osobe djeluje na procjenu njene atraktivnosti. Eksperimentalnom manipulacijom dviju procjenjivanih

osoba (jedna muška i jedna ženska osoba, istih godina (22), bijelci, prosječne težine i visine za njihovu dob) variran je profesionalni status (5 stupnjeva: od studenta do osobe koja je upravo doktorirala). Ispitanici su bili studenti, ukupno 301 (184 žena i 117 muškaraca). Rezultati su pokazali da nije bilo glavnog efekta varijable akademskog statusa na procjenu atraktivnosti. Ipak, došlo je do značajnog interakcijskog efekta između varijabli spol procjenjivača i spol procjenjivane osobe kod nižih stupnjeva akademskog statusa. Na tim stupnjevima muški ispitanici su procjenjivali ženu fizički atraktivnijom nego muškarca, dok su ženski ispitanici procjenjivali muškarca atraktivnijim od žene.

Gross & Crofton (1977; prema Patzer, 1985) su hipotezu «što je dobro to je i lijepo» ispitali na slijedeći način. Prvo su ženske procjenjivane osobe rangirane prema fizičkoj atraktivnosti: slabo, prosječno i izrazito fizički atraktivna. Nakon toga su opisi poželjne, neutralne i nepoželjne osobnosti pripisane svakoj od procjenjivanih osoba. Zadatak ispitanika (69 muškaraca i 56 žena) bio je da odrede fizičku atraktivnost ženske procjenjivane osobe. Rezultati su pokazali da je za svaki stupanj fizičke atraktivnosti, ona procjenjivana osoba kojoj je bila pripisana poželjna osobnost, procjenjena kao fizički atraktivnija od onih s neutralnom i nepoželjnom osobnosti.

Ova istraživanja upućuju da nefizičke karakteristike pripisane procjenjivanoj osobi doista mogu utjecati na percepciju njene fizičke atraktivnosti, ali zbog nejednoznanih rezultata ovo područje je potrebno još istražiti. Pretpostavka je da bi u istraživanju u koje je uključen veći broj nefizičkih karakteristika koje se povezuju sa fizičkom atraktivnošću dobili značajan glavni efekt. Također, u potpunosti nije istražen niti utjecaj spola procjenjivača na procjenu atraktivnosti procjenjivane osobe te da li on interferira sa spolom procjenjivane osobe.

Kako se ova istraživanja baziraju na stereotipu fizičke atraktivnosti, potrebno ga je podrobnije objasniti.

1.2. STEREOTIP FIZIČKE ATRAKTIVNOSTI

Stereotipi su previše pojednostavljene i previše generalizirane apstrakcije o grupama ljudi, te su uglavnom netočne (Pennington, 1997). Tri su osobine koje karakteriziraju stereotipe:

- a) ljudi se kategoriziraju po vrlo vidljivim značajkama (spol, rasa, fizički izgled i dr),
- b) svim članovima te kategorije pripisuje se posjedovanje istih značajki i
- c) bilo kojem pojedincu za kojeg se percipira da pripada toj kategoriji pripisuje se posjedovanje tih stereotipnih značajki (Pennington 1997).

1.2.1. Stvaranja stereotipa

Ljudi kao socijalna bića tijekom svog života dolaze u mnogobrojne socijalne interakcije. Pritom je važno postići da te interakcije budu uspješne. Na njihovu uspješnost utječu mnogi faktori, a jedan od njih je i sposobnost razumjevanja vlastite okoline i odnosa unutar nje. Zbog izrazito složenih i mnogobrojnih podražaja kojima je pojedinac izložen, nužno je selekcionirati te podražaje i na određen način, pojednostaviti svijet oko sebe. Ako se to primjeni na socijalnu percepciju, onda je vidljivo da ljudi procjenjuju ponašanja vrlo selekcionirano. Zbog ograničenih mogućnosti, prisiljeni su od niza ponašanja koja se mogu zamijetiti, odabrati ona na koja će obratiti pažnju i koja će dalje

obrađivati. Osim selekcioniranja, postoji još jedan način pojednostavljanja socijalne okoline: stvaranje dojmova. Dojmovima se pokušava na prilično pojednostavljen način stvoriti točna procjena neke osobe, a dio su svakodnevnih, uobičajenih komunikacija (Pennington, 1997). Ali često (a naročito onda kada je dostupno vrlo malo informacija) nedostatak informacija o nekoj osobi nadomještavamo koristeći već unaprijed određene kategorije po kojima svrstavamo ljude. I tada točnost procjene dolazi u pitanje; stvaraju se stereotipi. Kod prvih dojmova, zbog premalo informacija najčešće koristimo stereotipiziranje. Prvi dojmovi obično su netočni te su najotporniji na promjene. To je prvi pokazao Asch u svojim eksperimentima koristeći različit raspored popisa pridjeva (Pennington, 1997). Kod procjene fizičke atraktivnosti prvi dojmovi su najvažniji, te stoga ne začuđuje postojanje stereotipa fizičke atraktivnosti.

1.2.2. Definiranje stereotipa fizičke atraktivnosti

Stereotip fizičke atraktivnosti odnosi se na pripisivanje različitih osobina osobama različite fizičke atraktivnosti. Fizički atraktivne osobe se u odnosu na neatraktivne osobe procjenjuje pozitivnijima, pojedinci ih smatraju poželjnijima za druženje i uspješnijima u svom osobnom i profesionalnom životu (Putzer, 1985).

Stereotip fizičke atraktivnosti se poistovjećuje sa sintagmom «Što je lijepo to je i dobro». Autori ove sintagme, Dion, Berscheid i Walster (1972), utvrdili su da se osobama koje se procjenjuju fizički atraktivnima dodjeljuju i pozitivnije (socijalno poželjnije) karakteristike u odnosu na fizički manje atraktivne osobe. U navedenom istraživanju za atraktivne osobe smatrano je da posjeduju poželjniju ličnost, bolji status u zanimanju, veću bračnu i roditeljsku kompetenciju, veću opću, socijalnu i profesionalnu sreću, te veću vjerojatnost braka u odnosu na manje atraktivne osobe.

Mnogobrojna kasnija istraživanja potvrdila su postojanje stereotipa fizičke atraktivnosti i sintagmu «Što je lijepo to je i dobro» (Eagly, Ashmore, Makhijani & Longo, 1991, Feingold, 1992, Langlois i sur., 2000).

1.2.3. Karakteristike koje se značajno povezuju sa fizičkom atraktivnošću

Feingold (1992) je izveo meta-analizu u kojoj je pokušao identificirati komponente stereotipa fizičke atraktivnosti. U meta-analizu je uključio 30 istraživanja stereotipa fizičke atraktivnosti (objavljenih u periodu od 1983. do 1991. godine) od kojih je izdvojio 78 eksperimenata (ukupno 4.727 ispitanika), uključujući 38 eksperimenata sa ženskim procjenjivačima, 32 sa muškim procjenjivačima, i 8 sa grupama procjenjivača oba spola. U 48 eksperimenata je procjenjivana osoba bila ženskog spola, dok je u 30 eksperimenata ona bila muškog spola. Feingold je ustanovio da se sa atraktivnošću najviše povezuju: seksualna toplina (eng. sexual warmth) i socijalne vještine, u nešto manjoj mjeri socijabilnost, dominacija i generalno mentalno zdravlje, dok se u najmanjoj mjeri (ali ipak značajno), povezuju taština i inteligencija. Također je utvrđeno da interakcija između spola ispitanika i spola procjenjivane osobe nije značajna osim kod procjene seksualne topline procjenjivane osobe. Ta interakcija sastojala se u slijedećem: za žensku procjenjivanu osobu seksualna toplina se u znatno većoj mjeri povezuje sa atraktivnosti nego što se to povezuje kod muške procjenjivane osobe.

Langlois i sur. (2000) su u svojim meta-analizama u kojima su testirali postavke evolucijskih i socijalizacijskih teorija u objašnjenju efekata fizičke atraktivnosti, ustanovili da ljudi značajno pozitivnije procjenjuju atraktivne osobe od neatraktivnih u područjima akademske i poslovne kompetencije, interpersonalne kompetencije, socijalnog utjecaja i prilagodbe.

1.2.4. Efekti fizičke atraktivnosti

U svoje meta-analize Langlois i sur. (2000) uključili su objavljene članke na temu facijalne atraktivnosti, fizičke atraktivnosti i ljepote u periodu od 1932. do 1999. te su u obradu uključili 919 značajnih efekata (neka istraživanja imala su više od jedne nezavisne varijable) sa svrhom empirijskog ispitivanja efekata fizičke atraktivnosti.

Utvdili su slijedeće efekte fizičke atraktivnosti:

- 1) *Procjenjivači se slažu oko toga tko jest i tko nije atraktivan, i to unutar i između kultura. Atraktivnost nije specifična za pojedinca, već postoje univerzalni standardi ljepote koji vrijede za sve kulture.*
- 2) *Atraktivna djeca i odrasli procjenjuju se pozitivnije od neatraktivne djece i odraslih, čak i od strane onih koji ih poznaju, i to na nizu osobina (v. str. 8). To vrijedi i za procjenjivače koji procjenjuju poznate osobe. Ovaj efekt je pronađen i kod djece i kod odraslih.*
- 3) *Atraktivna djeca i odrasli tretiraju se pozitivnije u odnosu na neatraktivnu djecu i odrasle, čak i od strane onih koji ih poznaju. Pronađena je razlika u ponašanju ljudi prema atraktivnim i neatraktivnim osobama. Atraktivnim osobama se posvećuje više pažnje, više su nagrađivani, postoji više pozitivne i manje negativne socijalne interakcije, ljudi više surađuju sa atraktivnim osobama i više im pomažu. Ovaj efekt se javlja i kod djece i kod odraslih.*
- 4) *Atraktivna djeca i odrasli pokazuju pozitivnija ponašanja i osobine od neatraktivne djece i odraslih. Atraktivna djeca pokazuju pozitivnija ponašanja i posjeduju pozitivnije osobine od neatraktivne djece. Atraktivna djeca su popularnija, prilagođenija, pokazuju veću inteligenciju odnosno izvedbenu kompetenciju. Isto tako i atraktivne odrasle osobe pokazuju pozitivnija ponašanja i posjeduju pozitivnije osobine od neatraktivnih odraslih osoba. To je utvrđeno za slijedeća ponašanja i osobine: iskustvo u izlascima sa suprotnim spolom, seksualno iskustvo, ekstraverzija, inteligencija, uspjeh u poslu, mentalno zdravlje, fizičko zdravlje, popularnost, samopouzdanje, socijalne vještine, tradicionalni stavovi.*

1. 3. TEORIJSKA OBJAŠNJENJA EFEKATA FIZIČKE ATRAKTIVNOSTI

Nekoliko je teorija u sklopu kojih se mogu objasniti efekti fizičke atraktivnosti. To su:

- 1. Socijalizacijske teorije, odnosno teorije socijalnog očekivanja;**
- 2. Evolucijske teorije** (teorija dobrih gena, teorija odabira partnera, teorija roditeljskog ulaganja);
- 3. Implicitne teorije ličnosti.**

1.3.1. SOCIJALIZACIJSKE TEORIJE I TEORIJE SOCIJALNOG OČEKIVANJA

Ove teorije baziraju se na dvije pretpostavke: a) kulturalne norme i iskustvo utječe na ponašanje i promatrača i procjenjivane osobe i b) socijalni stereotipi stvaraju vlastiti realitet (Langlois i sur., 2000).

Prema prvoj pretpostavci zbog kulturne sličnosti i zajedničkog standarda atraktivnosti, ljudi istog kulturalnog porijekla slažu se oko toga tko jest i tko nije fizički atraktivan. Nasuprot tome, zbog kulturnih različitosti i različitih kulturnih standarda ljepote, ne bi trebalo postojati slaganje ljudi različitih kultura u procjeni atraktivnosti osoba.

Druga pretpostavka uključuje slijedeći kauzalni mehanizam: 1. Različit facijalni izgled dovodi do stvaranja socijalnih stereotipa; očekivanja da neatraktivne i atraktivne osobe pokazuju različito ponašanje i da posjeduju različite osobine; 2. Ta očekivanja uzrokuju različito procjenjivanje i različito ponašanje prema atraktivnim i neatraktivnim osobama; 3. Različite procjene i različito ponašanje uzrokuju razvoj različitog ponašanja i osobina kod atraktivnih i neatraktivnih osoba i 4. Osobe različite atraktivnosti internaliziraju različito ponašanje i procjene te s vremenom doista i pokazuju različito ponašanje i stvaraju različitu sliku o sebi.

Da bi ove teorije potvrdile svoje pretpostavke slijedeći efekti bi trebali važiti:

1. Postoji slaganje u procjeni atraktivnosti unutar kultura. Pri tome postoje dobne razlike. Starije osobe imaju internaliziranije socijalne standarde atraktivnosti, te je kod njih slaganje veće nego kod djece i mladih.
2. Ne postoji slaganje u procjeni atraktivnosti među kulturama.

3. Atraktivne osobe se različito procjenjuju od neatraktivnih.
4. Ponašanje prema atraktivnim osobama se razlikuje od ponašanja prema neatraktivnim osobama.
5. Atraktivne osobe se doista ponašaju različito i imaju različite osobine od neatraktivnih osoba. Pri tome bi trebale postojati dobne razlike kao rezultat kumulativne socijalizacije: vrlo rano u životu ne bi trebale postojati razlike u ponašanju i osobine ne bi trebale biti različite kod atraktivne i neatraktivne djece. Sa starenjem sve više dolazi do usvajanja različitog ponašanja i osobina, tako da su razlike sa starenjem sve veće.

Ove teorije pretpostavljaju da postoje spolne razlike u važnosti atraktivnosti. Smatraju da će zbog ljudske kulture u kojoj je važnija atraktivnost žena nego atraktivnost muškaraca, slaganje u procjeni atraktivnosti žena biti veće nego slaganje u procjeni atraktivnosti muškaraca te da će razlike u procjenama i razlike u tretmanu s obzirom na atraktivnost biti veće kod žena nego muškaraca. Zbog toga će i efekti atraktivnosti na ponašanje, osobine i sliku o sebi biti veći kod žena nego kod muškaraca.

Meta-analize Langloisa i sur. (2000) rezultirale su zaključcima koji su poljuljali stajališta ovih teorija (v.str. 8) jer nisu utvrđene razlike u procjeni atraktivnosti među kulturama, nisu utvrđene dobne razlike u važnosti procjenjene atraktivnosti te također nisu dobivene spolne razlike. Kauzalni slijed nije bilo moguće ispitati jer nisu izvođena longitudinalna istraživanja, a također nisu izvođena ni istraživanja na populaciji mlađoj od 6 godina.

1.3.2. EVOLUCIJSKE TEORIJE

Prema evolucijskim teorijama morfološke karakteristike, među kojima je i atraktivnost, indikatori su zdravlja, dobre kondicije, kvalitete i reproduktivne vrijednosti (Langlois i sur., 2000). Zbog toga atraktivnost smatraju važnim faktorom u ljudskim interakcijama. Postoji nekoliko evolucijskih teorija koje mogu objasniti različite efekte atraktivnosti. One se međusobno razlikuju u načinu objašnjavanja tih efekata, ali se sve slažu u tome da ljudi stvaraju univerzalne standarde ljepote koji se baziraju na znakovima zdravlja, kondicije i reproduktivnih mogućnosti. Zbog toga se procjenjivači i unutar i između

kultura slažu u otkrivanju i prepoznavanju atraktivnosti. Ukratko ćemo objasniti logiku tih teorija i međusobne razlike.

1.3.2.1. Teorija odabira partnera

Ova teorija pokušava objasniti mehanizam odabira partnera i kod ljudi i kod životinja. Smatra da je atraktivnost različito važna za različite spolove. U životinjskom svijetu atraktivnost je vrlo važna za mužjake (mužjaci su ti koji trebaju biti fizički atraktivni jer ženka izabire najatraktivnijeg mužjaka). Kod ljudi je situacija obratna. Muškarci traže atraktivne žene jer je atraktivnost znak zdravlja, mladosti i reproduktivne moći. Ženama su kod odabira partnera važniji muškarci s resursima za uzdržavanje obitelji nego atraktivni muškarci. Iz toga proizlazi slijedeća pretpostavka ove teorije: slaganje procjenjivača oko toga koja je žena atraktivna trebalo bi biti veće od slaganja procjenjivača oko toga koji je muškarac atraktivan (naročito ako su procjenjivači muškog spola). Ipak, ova pretpostavka nije potvrđena (Langlois i sur., 2000).

Zbog toga što je izbor partnera ponašajna posljedica preferencije partnera, teorija odabira partnera pretpostavlja slijedeće: muškarci bi se trebali pozitivnije ponašati prema atraktivnim ženama, a atraktivnost je važniji faktor za ponašanje (tretman) prema ženama nego za tretman muškaraca.

Ova teorija bazira svoja objašnjenja na principima izbora partnera. Kako djeca (zbog nemogućnosti reprodukcije) nisu uključena u izbor partnera, teorija smatra da atraktivnost nema utjecaja na preferencije i ponašanje prema djeci (i od strane vršnjaka i od strane starijih).

1.3.2.2. Teorija dobrih gena

Atraktivnost je značajna u ljudskim interakcijama jer postavlja dobru procjenu zdravlja, kondicije i heterozigotnosti («dobrih gena»). Ljudi preferiraju atraktivne osobe zbog njihovog zdravlja. To rezultira različitim procjenama i tretmanima atraktivnih i neatraktivnih osoba. Teorija predviđa postojanje razlika u ponašanju atraktivnih i

neatraktivnih osoba ako je riječ o osobinama povezanim sa zdravljem i dobrom kondicijom, ali ne i kod ostalih ponašanja. Različito ponašanje je *uzrok* različitih procjena i tretmana od strane drugih, a ne *posljedica* kao što to predviđaju socijalizacijske teorije.

Zbog toga što je dobro zdravlje nužno za preživljavanje, atraktivnost je podjednako važna za oba spola. Također, dobro zdravlje je važno za sve dobne skupine, tako da je atraktivnost podjednako važna i za djecu i za odrasle.

1.3.2.3. Teorija različite roditeljske brige

Da bi poboljšali svoj reproduktivni uspjeh, roditelji različito investiraju u svoju djecu ovisno o djetetovu zdravlju, kondiciji i reproduktivnom potencijalu. Roditelji i drugi odrasli ulažu više energije, resursa, pažnje i brige u djecu s boljim kvalitetama. Atraktivnost je indikator kvalitete pa odrasli više investiraju u atraktivnu djecu nego u neatraktivnu. Isto tako, razlike u zdravlju i kvaliteti trebale bi se manifestirati razlikama u ponašanju atraktivne i neatraktivne djece. Također, ne bi trebale postojati razlike između dječaka i djevojčica.

Ova teorija dobro objašnjava razlike u tretmanu i ponašanju atraktivne i neatraktivne djece, ali ne govori o dobnim razlikama pri procjeni i važnosti atraktivnosti.

Iako ni jedna od ovih evolucijskih teorija ne može objasniti sve efekte fizičke atraktivnosti, svaka od njih dobro objašnjava pojedine efekte. Potrebno je stvoriti jedinstvenu evolucijsku teoriju koja bi ujedinila pretpostavke svih ovih teorija.

Isto tako potrebno je provesti longitudinalna istraživanja i istraživanja na populaciji mlađoj od 6 godina, koja bi mogla utvrditi postavljeni kauzalni slijed evolucijskih teorija (Langlois i sur., 2000).

1.3.3. IMPLICITNE TEORIJE LIČNOSTI

Ove teorije uspijevaju u najvećoj mjeri objasniti stereotip «Što je lijepo to je i dobro». Petz (1992) navodi da se kod implicitnih teorija ličnosti radi o laičkim shvaćanjima pri prosuđivanju ličnosti drugih ljudi te da su implicitne teorije ličnosti samo naziv, a ne i stvarne, empirijski zasnovane teorije. Prema tim laičkim shvaćanjima neke karakteristike idu zajedno (poput poznate poslovice «tko laže taj i krade») ili su pak povezane sa čovjekovim izgledom, spolom i sl. Na takav način se stvaraju različiti stereotipi u vezi ličnosti različitih profesija, spolova, naroda, a svaki čovjek ima neku svoju «implicitnu teoriju ličnosti».

Ovaj termin uvode Burner i Taguiri (1954; prema Schneider, 1973) da bi opisali mogućnost promatrača da pretpostavi odnose među ljudskim osobinama. Ljudi često donose zaključke na osnovu malog broja informacija: pozitivne karakteristike dovode do zaključaka da su ostale osobine koje osoba posjeduje također pozitivne, a negativne karakteristike upućuju na posjedovanje negativnih karakteristika. Ti zaključci dovode do stvaranja socijalnih stereotipa, a oni dalje utječu na stvaranje «prototipova» ljudi; socijalnih stereotipa koji se odnose na pojedince.

Rosenberg i sur. (Pennington, 1997) procjenjivali su stupanj povezanosti između percipiranih osobina ljudi. Pokazalo se da se osobine mogu svrstati u dvije dimenzije: pozitivna/negativna strana društvenosti i pozitivna/negativna strana intelektualnosti. Zbog toga predlažu dvije glavne dimenzije osobina ličnosti (društvenost i intelektualnost) kao dimenzije stereotipiziranja. Prema tome, poznavanje jedne osobine može nam ukazati na posjedovanje cijelog niza drugih osobina. Ako je poznata jedna osobina neke osobe (recimo kolebljiv) automatski mu se dodjeljuju osobine koje se na dvije glavne dimenzije nalaze u blizini poznate osobine (to su površan, rastrošan, neodgovoran i dr.). Kod stereotipa fizičke atraktivnosti radi se o implicitnoj ideji da je ova fizička karakteristika povezana sa drugim, nefizičkim karakteristikama. Zbog toga kada je fizička atraktivnost jedna od rijetkih informacija koje imamo o nekoj osobi, mi toj osobi dodjeljujemo niz drugih osobina koje su prema našoj implicitnoj teoriji povezane sa fizičkom atraktivnosti.

2. CILJ I PROBLEMI

Svrha ovog istraživanja bila je ispitati reverznu tezu stereotipa fizičke atraktivnosti, odnosno ispitati da li vrijedi teza «Što je dobro to je i lijepo». Pri tome su problemi slijedeći:

1. Ispitati da li pozitivne i negativne osobne karakteristike pripisane nepoznatoj osobi utječu na percepciju njene fizičke atraktivnosti.

S obzirom da su dosadašnjim istraživanjima otkrivene osobne karakteristike koje se značajno povezuju sa fizičkom atraktivnošću (Dion, Berscheid i Walster, 1972; Feingold, 1992; Langlois i sur., 2000), pretpostavka je da će te osobine značajno utjecati na percepciju fizičke atraktivnosti i to na slijedeći način: osobe kojima su pripisane pozitivne osobine, bit će percipirane kao fizički atraktivnije u skladu s tezom «Što je dobro to je i lijepo».

2. Ispitati da li postoje razlike u procjeni fizičke atraktivnosti s obzirom na spol procjenjivača.

Postavljamo nul-hipotezu i pretpostavljamo da se muški i ženski ispitanici neće razlikovati u procjeni fizičke atraktivnosti.

3. Ispitati postoje li razlike u procjenama fizičke atraktivnosti osobe s obzirom na spol procjenjivane osobe.

Postavljamo nul-hipotezu i pretpostavljamo da neće biti statistički značajne razlike u procjeni fizičke atraktivnosti između muške i ženske procjenjivane osobe.

3. METODOLOGIJA

3.1. Nacrt istraživanja

Da bismo utvrdili da li i kako različit opis osobe djeluje na procjenu njene atraktivnosti, bilo je potrebno pronaći fotografije osoba koje ljudi procjenjuju prosječnima na nizu karakteristika. Te fotografije i karakteristike identificirane su u predispitivanju. U glavnom dijelu istraživanja provjeravao se utjecaj tri nezavisne varijable na jednu zavisnu varijablu. Nezavisne varijable, odnosno faktori bili su slijedeći:

1. spol procjenjivača (ispitanika): muški i ženski
2. osobine pripisane procjenjivanoj osobi (u daljnjem tekstu opis osobe): pozitivan i negativan
3. spol procjenjivane osobe: fotografija jedne muške i jedne ženske osobe

Zavisna varijabla bila je procjena fizičke atraktivnosti osobe na fotografiji od strane ispitanika. Radilo se o nacrtu faktorijalnog tipa koji se može prikazati kao $2 \times 2 \times 2$.

3.2. Ispitanici

3.2.1. Predispitivanje

Predispitivanje je provedeno na 60 ispitanika (30 muških i 30 ženskih), srednje stručne sprema, djelatnika Podravke d.d. smještenoj u Koprivnici. Raspon dobi kretao se za muške ispitanike od 27 do 52 godine s prosječnom vrijednosti $M = 40,3$; a za ženske ispitanike od 28 do 56 godina s prosječnom vrijednosti $M = 43,3$. Naknadnim ispitivanjem utvrđeno je da se te dvije grupe ne razlikuju značajno po dobi ($t = 1,6$; $p > 0,05$), tako da možemo izračunati prosječnu dob za sve ispitanike, a ona iznosi $M = 41,8$, $SD = 7,1$. Ispitivanje je bilo anonimno. Kriteriji izbora ispitanika bili su srednja stručna sprema i dostupnost kompjutora zbog kompjutorski prikazanih fotografija procjenjivanih osoba.

3.2.2. Ispitivanje

Uzorak korišten u glavnom ispitivanju bio je prigodan uzorak predviđen za utvrđivanje normi upitnika ličnosti na hrvatskoj populaciji, a djelatnici Podravke d.d. sudjelovali su u navedenom ispitivanju. Ispitanici su sudjelovali u oba istraživanja: prvo su sudjelovali u ovom istraživanju u trajanju od 10 minuta, a potom u drugom ispitivanju namjenjenom utvrđivanju normi upitnika ličnosti, u trajanju od 45 min. Ispitivanje je ukupno trajalo oko sat vremena. Ispitano je ukupno 267 ispitanika. U ispitivanju stereotipa fizičke atraktivnosti 11 ispitanika je pogrešno ispunilo obrazac (dalo je dva odgovora umjesto jednog), te njihovi rezultati nisu uključeni u daljnju obradu.

Ispitanici su se razlikovali prema spolu, stručnoj spremi, dobi i zanimanju.

Pregled ispitanika prema spolu i stručnoj spremi nalazi se u tablici 1.

Tablica 1. Pregled broja ispitanika prema spolu i stručnoj spremi (glavno ispitivanje)

Stručna sprema	Muški ispitanici	Ženski ispitanici	Ukupno
NKV	33	27	60
SSS	92	92	184
VSS/VŠSS	1	11	12
Ukupno	126	130	256

Legenda

NKV- ispitanici sa nezavršenom i završenom osnovnom školom

SSS – ispitanici sa srednjom stručnom spremom

VSS/VŠSS – ispitanici sa visokom ili višom stručnom spremom

Ispitivanje je provedeno na djelatnicima Podravke d.d., Koprivnica iz područja SPJ (strateška poslovna jedinica) Vegeta, SPJ Juhe, SPJ Dječja hrana, Informatika, Energetika, SPJ Mlin i pekara, Riznica. U ispitivanje su bili uključeni sezonski radnici, radnici koji rade u proizvodnji, radnici koji rade u održavanju i administrativni radnici.

Dob ispitanika se kretala od 21 godine do 60 godina. Prosječna dob ispitanika bila je $M = 38,24$; a muški i ženski ispitanici se nisu razlikovali po dobi ($t = 0,569$, $p > 0,05$).

Kako se u glavnom ispitivanju ispitivao utjecaj tri nezavisne na jednu zavisnu varijablu, te je svaka od nezavisnih varijabli imali po dvije kategorije nacrt ispitivanja bio je faktorijalan s izgledom 2 (spol ispitanika: muški i ženski) x 2 (opis procjenjivane osobe: pozitivan i negativan) x 2 (spol procjenjivane osobe: fotografija muške osobe i fotografija ženske osobe).

Na osnovi ova tri faktora ispitanici su bili podijeljeni u 8 grupa:

1. muški ispitanici, pozitivan opis, fotografija muške osobe
2. muški ispitanici, pozitivan opis, fotografija ženske osobe
3. muški ispitanici, negativan opis, fotografija muške osobe
4. muški ispitanici, negativan opis, fotografija ženske osobe
5. ženski ispitanici, pozitivan opis, fotografija muške osobe
6. ženski ispitanici, pozitivan opis, fotografija ženske osobe
7. ženski ispitanici, negativan opis, fotografija muške osobe
8. ženski ispitanici, negativan opis, fotografija ženske osobe

U tablici 2. prikazan je pregled broja ispitanika za svaku od ovih 8 grupa.

Tablica 2. Pregled broja ispitanika po pojedinim grupama (k = 8) ovisno o spolu ispitanika, opisu te spolu procjenjivane osobe

Spol ispitanika	Fotografija muškarca		Fotografija žene		Ukupno
	Pozitivan opis	Negativan opis	Pozitivan opis	Negativan opis	
Muški	33	31	31	31	126
Ženski	32	32	33	33	130
Ukupno	65	63	64	64	256

3.3. Instrumenti

3.3.1. Predispitivanje

U predispitivanju su korišteni (prilog br. 1.):

1. Upitnik sa 17 bipolarnih skala i skalom za procjenu dobi (prilog br.1-C);
2. 20 fotografija (10 osoba muškog spola i 10 osoba ženskog spola);
3. Liste za odgovore (prilog br. 1-D);
4. Tumač pojmova (prilog br.1-E).

3.3.1.1. Upitnik

Upitnik se sastojao od 17 skala koje su imale cilj ispitati kako se osobu procjenjuje na nizu karakteristika za koje je utvrđeno da su povezane sa fizičkom atraktivnošću (Feingold, 1992; Langlois, 2000) (v.str. 9). To su karakteristike: iskustvo u izlascima sa suprotnim spolom, ekstraverzija, inteligencija, uspjeh u poslu, fizičko zdravlje, mentalno zdravlje, popularnost, samopouzdanje, socijalne vještine, dominacija.

Pri konstrukciji ovih skala, a kao sredstvo za ispitivanje nabrojanih dimenzija upotrebljeni su opisi sastavljeni prema skraćenoj verziji B5 (Big five) upitnika za ispitivanje dimenzija ličnosti (Saucier, 1994) (npr. sklona riziku - teži sigurnosti); te neki opisi koji su sastavljeni za potrebe ovog ispitivanja (npr. sklona čestim zdravstvenim problemima - nema problema sa zdravljem).

Kod procjena fizičke atraktivnosti i osobina povezanih uz nju najčešće se koristi skala od 7 stupnjeva (od 1 do 7). U sklopu ovog nacrta također je korištena takva skala, u obliku u kojem ju je koristila Stamać, Z.-K. (2003) u sklopu svog diplomskog rada: skala se sastoji od sedam stupnjeva u rasponu od 3 preko 0 do 3. Ovaj oblik je preuzet zbog neutralizacije pozitivnog i negativnog dijela skale.

Primjer:

izrazito prilično malo

malo prilično izrazito

TUŽNA 3 2 1 0 1 2 3 **VESELA**

Osim ovih 17 skala uključena je i skala dobi koja je korištena kao kontrolna varijabla. Htjelo se postići da procjenjivane osobe i ispitanici budu podjednake godina.

3.3.1.2. Fotografije

Pri odabiru fotografija bilo je važno da osobe na fotografijama budu ispitanicima nepoznate, da svojom fizionomijom budu slične ispitivanoj skupini (da budu iste rase) te da budu podjednake godina (40-50g.). Također je bilo važno da ne odskakuju od prosjeka po svojoj fizičkoj atraktivnosti jer je bilo potrebno izdvojiti osobe koje se procjenjuju prosječnima na korištenim skalama karakteristika.

Fotografije osoba pronađene su u bazama podataka koje se nalaze na internetu, a osobe su američki i europski državljani; profesori na fakultetima ili izrazito uspješni rukovoditelji.

Na kraju je izdvojeno 20 osoba, 10 muških i 10 ženskih čije su fotografije obrađene u Microsoft PowerPoint programu, pri čemu su izjednačene po veličini, i vidljivom dijelu osobe (vidljivo je bilo samo lice). Također se nastojalo smanjiti razlike u kvaliteti snimljene fotografije, ako su one postojale.

Svim ispitanicima fotografije su bile prikazane na računalu, što je donekle ograničilo uzorak ispitanika (bilo je nužno da je svim ispitanicima dostupno računalo).

3.3.1.3. Liste za odgovore

Zbog velikog broja odgovora (ukupno $18 \times 20 = 360$) te zbog ekonomičnosti ispitanici nisu davali procjene direktno u upitniku već su za to imali predviđene liste za odgovore .

3.3.1.4. Tumač pojmova

Da bi osigurali da svi ispitanici podjednako i u potpunosti razumiju ponuđene pojmove u korištenim materijalima nalazio se i tumač pojmova u kojem su neki od njih pobliže opisani. Opisi pojmova posebno su sastavljeni za potrebe ovog istraživanja.

Kao opis termina fizičke atraktivnosti, zbog nedostatka univerzalne definicije, upotrebljen je izraz ugodnost za promatranje, prema modificiranoj verziji Freudove definicije fizičke atraktivnosti (v. str. 1).

3.3.2. Ispitivanje

Materijal korišten u ispitivanju sadržavao je:

3.3.2.1. Opis procjenjivane osobe

Opis procjenjivane osobe bio je ili izrazito pozitivan (prilog br. 2-C) ili izrazito negativan (prilog br. 2-B), pri čemu su oni međusobno oprečni. Za konstrukciju ova dva opisa upotrebljene su dimenzije, odnosno skale koje su nakon predispitivanja zadovoljile slijedeće kriterije:

1. procjenjivane osobe (osobe na fotografiji) na tim su skalama procjenjivane prosječno (na skali u rasponu od 1 do 7 njihove procjene kretale su se od 3,5 do 4,5);
2. procjene muških i ženskih ispitanika na tim skalama nisu se značajno razlikovale.

3.3.2.2. Procjenjivane osobe

Nakon predispitivanja izabrane su dvije fotografije, jedna osobe muškog i jedna osobe ženskog spola. Pri odabiru fotografija bilo je bitno da one zadovolje slijedeće kriterije:

1. ispitanici na odabranim skalama procjenjuju ove dvije osobe prosječnima (na skali u rasponu od 1 do 7 njihove procjene kretale su se od 3,5 do 4,5);
2. procjene muških i ženskih ispitanika na odabranim skalama za ove dvije osobe ne razlikuju se značajno.

3.3.2.3. Skala fizičke atraktivnosti

Upotrebljena je ista skala kao i u predispitivanju, kao i isto objašnjenje ovog termina (v.str. 20).

3.4. Postupak

3.4.1. Predispitivanje

Predispitivanje je većinom provedeno u manjim grupama od 5 do 7 ispitanika s trajanjem od otprilike sat vremena po pojedinoj grupi. Maksimalno je bilo 15 članova u grupi, a u nekim situacijama ispitivanje je provedeno individualno. Razlog tome je što se provodilo na radnim mjestima radnika te je veličina grupe ovisila o broju radnika u pojedinoj radnoj prostoriji. U nekim prostorijama radila je samo jedna osoba. Predispitivanje je bilo anonimno. Provedeno je u periodu od dva tjedna.

Zadatak ispitanika je bio da za svaku osobu s fotografije (10 muških i 10 ženskih fotografija) procjeni njene osobine na nizu od 17 bipolarnih skala, te da odredi dob te osobe. Pri tome je za svaku skalu bio moguć samo jedan odgovor. Procjene su vršene zaokruživanjem jednog od sedam ponuđenih brojeva. Ukupno je izvršeno 360 procjena (20 fotografija x 18 skala).

3.4.2. Ispitivanje

Ispitivanje je također provedeno anonimno i grupno, u grupama od 3 do 23 ispitanika, u periodu od 3 tjedna. Bilo je ukupno 8 grupa (v. str. 19). Ispitivanje je trajalo 10 min.

Provedeno je na slijedeći način: nakon upute, svi ispitanici u grupi dobili su jedan opis osobe (ili pozitivan ili negativan). Eksperimentator je naglas čitao opis dok su ispitanici to pratili na svojim listama. Zatim su ispitanicima podijeljene liste sa fotografijom osobe koju trebaju procijeniti. Svi ispitanici u grupi dobili su po jednu fotografiju (ili muške ili ženske osobe). Zadatak ispitanika bio je da odrede koliko im je ta osoba fizički

atraktivna, odnosno neatraktivna, te da na skali fizičke atraktivnosti zaokruže jedan broj, onaj koji odgovara njihovoj procjeni. Ta skala bila je identična onoj koja je korištena u predistraživanju.

	izrazito	prilično	malo		malo	prilično	izrazito	
FIZIČKI	3	2	1	0	1	2	3	FIZIČKI
ATRAKTIVNA								NEATRAKTIVNA

Uz skalu je bila navedena detaljna uputa o načinu ispunjavanja skale, a koju je prezentirao ekperimentator (prilog 2-F).

4. OBRADA REZULTATA I RASPRAVA

4.1. Predispitivanje

Da bi odredili fotografije i skale za sastavljanje opisa (koje smo koristili u glavnom ispitivanju) napravljeno je nekoliko koraka:

1. *Izračunate su aritmetičke sredine i standardne devijacije za sve skale i sve slike (ukupno 18 x 20).*

Kako su se rezultati na skalama korištenim u predispitivanju kretali u rasponu od 3 do 3 (v. str. 18), pretvoreni su u vrijednosti u rasponu od 1 do 7, pri čemu je 1 izrazito negativan dio skale, a 7 izrazito pozitivan. Izračunate su aritmetičke sredine i standardne devijacije procjena svih ispitanika za svaku sliku i svaku skalu.¹

2. *Određene su aritmetičke sredine koje se nalaze u prosjeku skale (od 3,5 do 4,5) sa što manjim raspršenjem.*

Ručno su obilježene sve aritmetičke sredine koje se nalaze u intervalu od 3,5 do 4,5. Vrijednosti standardnih devijacija kretale su se od 1,2 do preko 2. Samo u situacijama kada je standardna devijacija bila izrazito velika (preko 2) aritmetička sredina u traženom rasponu nije uzimana u obzir.

* Napomena: cijelokupna obrada podataka dobivenih u predispitivanju i glavnom ispitivanju napravljena je SPSS 11,0 statističkim programom za obradu podataka

3. *Pronađene su fotografije koje imaju najveći broj skala s aritmetičkim sredinama u traženom rasponu.*

Ustanovljeno je da samo jedna fotografija muškarca odgovara tim uvjetima (foto br. 5), dok je odgovarajućih ženskih fotografija bilo četiri (foto br. 14, 16, 17, 18.).

4. *Odabrane su dvije fotografije (jedne muške i jedne ženske osobe) koje imaju najveći broj zajedničkih skala sa aritmetičkim sredinama u traženom rasponu.*

Utvrđeno je da fotografije br. 5 i br. 18. imaju najveći broj zajedničkih skala sa aritmetičkim sredinama u traženom rasponu. To su skale 15 (dominacija), 13 (zdravlje), 11 (inteligencija), 9 (vodstvene osobine), 14 (samouvjerenost), 12 (otvorenost) i 16 (upornost) (vidi prilog 1 - C).

Skala 9 (vodstvene osobine) nije uključena u glavno ispitivanje zbog velike razlike u danim procjenama između ženskih i muških ispitanika. Također umjesto fotografije žene br. 18 uzeta je fotografija žene br. 14 koja je također odgovarala svim gore navedenim kriterijima (jedino je kod skale vodstvene osobine imala nešto slabije procjene $M=2,80$; ali ova skala zbog razlike u odgovaranju između muškaraca i žena nije bila uključena u glavno ispitivanje). Fotografija br. 14 je odabrana zbog nešto bolje rezolucije slike.

U tablici 3. prikazana je deskriptivna statistika za odabranu fotografiju muške osobe, a u tablici 4. prikazana je deskriptivna statistika za odabranu fotografiju ženske osobe.

Tablica 3. Deskriptivna statistika za odabrane skale za odabranu fotografiju muske osobe

	N	M	SD	OR
atraktivnost	60	4,13	1,610	1 - 7
vodstvene osobine	60	3,63	1,518	1 - 6
inteligencija	59	4,29	1,427	2 - 7
otvorenost	59	3,71	1,543	1 - 7
zdravlje	59	3,98	1,225	2 - 6
samouvjerenost	60	4,03	1,529	1 - 7
dominacija	60	4,03	1,353	1 - 7
upornost	60	4,05	1,556	1 - 6

Tablica 4. Deskriptivna statistika za odabrane skale za odabranu fotografiju ženske osobe

	N	M	SD	OR
atraktivnost	60	3,48	1,610	1 - 7
vodstvene osobine	60	2,80	1,338	1 - 6
inteligencija	60	3,72	1,391	1 - 6
otvorenost	60	4,50	1,524	1 - 7
zdravlje	60	4,32	1,432	1 - 7
samouvjerenost	60	3,67	1,548	1 - 7
dominacija	59	3,41	1,247	1 - 6
upornost	60	3,68	1,359	1 - 7

Legenda:

N – broj ispitanika

M – aritmetička sredina

SD – standardna devijacija

OR – opaženi raspon

5. *Provjereno je da li se muški i ženski ispitanici slažu u svojim procjenama na odabranim skalama za odabrane fotografije. Također je provjereno da li se muški i ženski ispitanici slažu u procjeni fizičke atraktivnosti osobe na fotografiji.*

Još jedan kriterij koji su skale trebale zadovoljiti da bi se upotrijebile u kasnijem ispitivanju bio je da se ispitanici muškog i ženskog spola ne razlikuju značajno u svojim

odgovorima. Zbog toga su ispitane spolne razlike u davanju procjena na odabranim skalama za fotografiju muške osobe i fotografiju ženske osobe.

Zbog nacрта u glavnom istraživanju u kojem se ispitalo kakav utjecaj ima spol ispitanika na procjenu fizičke atraktivnosti procjenjivane osobe, ispitano je da li se ispitanici različitog spola slažu u procjeni atraktivnosti osobe na fotografiji.

Za ispitivanje značajnosti razlika u procjenama upotrijebljen je parametrijski t-test.

Rezultati su prikazani u tablicama 5. (fotografija muške osobe) i 6. (fotografija ženske osobe).

Tablica 5. Rezultati t-testa za ipitivanje spolnih razlika u davanju procjena za odabrane skale
(fotografija muške osobe)

	atraktivnost	vodstvene osobine	inteligencija	otvorenost	zdravlje	samouvjerenost	dominacija	upornost
t	1,29	3,31	0,85	1,96	2,06	1,01	1,70	1,40
p	0,20	0,00	0,40	0,06	0,05	0,32	0,09	0,16

Tablica 6.. Rezultati t-testa za ipitivanje spolnih razlika u davanju procjena za odabrane skale
(fotografija ženske osobe)

	atraktivnost	vodstvene osobine	inteligencija	otvorenost	zdravlje	samouvjerenost	dominacija	upornost
t	1,37	1,77	0,46	0,34	1,93	0,83	0,25	0,47
p	0,18	0,08	0,65	0,74	0,06	0,41	0,80	0,64

Zbog važnosti uvrštavanja što većeg broja skala u kasnije ispitivanje (pretpostavka je da će veći broj dimenzija jače utjecati na procjenu atraktivnosti) pri određivanju statističke značajnosti razlika uzet je stroži kriterij od 1%.

Zbog statistički značajne razlike ($t = 1,37$; $p < 0,01$) u davanju procjena između muških i ženskih ispitanika na skali 9 (vodstvene osobine) ona nije uključena u drugi dio istraživanja.

6. Od odabranih skala složen je jedan negativan i jedan pozitivan opis (prilozi 2 – B i 2 – C).

Za potrebe glavnog ispitivanja od odabranih skala složena su dva opisa. Jedan od pojmova s negativnog kraja skale (negativan opis), drugi od pojmova s pozitivnog kraja skale (pozitivan opis). Pri slaganju opisa pazilo se da on izgleda što realnije. Osim pojmova sa kraja skala u opis su uvršteni izrazi koji su se nalazili u tumaču pojmova.

4.2. Glavno ispitivanje

Dobivene procjene fizičke atraktivnosti na skali u rasponu od 3 do 3 pretvorene su u vrijednosti skale u rasponu od 1 do 7, pri čemu 1 označava izrazito fizički neatraktivnu osobu, a 7 izrazito fizički atraktivnu osobu.

1. Prije glavne obrade rezultata ispitani su utjecaji eventualnih relevantnih varijabli: stručne spreme i dobi ispitanika. Pri tome smo napravili slijedeće provjere:

1. Da li su ispitanici različite **stručne spreme** davali slične procjene fizičke atraktivnosti?

Pri tome smo prvo odredili deskriptivnu statistiku ispitanika različite stručne spreme. Njen pregled nalazi se u tablici 7.

Tablica 7. Deskriptivna statistika ispitanika različite stručne spreme (ZV – procjena fizičke atraktivnosti)

Stručna sprema	N	M	SD	OR
NKV	60	4,62	1,462	1 – 7
SSS	184	4,26	1,550	1 – 7

VSS/VŠSS	12	4,33	1,557	2 – 7
Ukupno	256	4,35	1,531	1 – 7

Legenda:

NKV – ispitanici nezavršene i završene osnovne škole

SSS – ispitanici sa srednjom stručnom spremom

VSS/VŠSS– ispitanici sa višom i visokom stručnom spremom

N – broj ispitanika

M – aritmetička sredina

SD – standardna devijacija

OR – opaženi raspon

Za ispitivanje eventualnog utjecaja stručne spreme na procjenu fizičke atraktivnosti osobe provedena je jednostavna analiza varijance (ANOVA). Dobiveni rezultati nalaze se u tablici 8.

Tablica 8. Završna tablica ANOVA-e za varijablu stručna sprema (N=256)

VARIJABILITET	SUME KVADRATA	df	VARIJANCA	F	p
Između grupa	5,730	2	2,865	1,224	0,296
Unutar grupa	592,328	253	2,341		
Ukupni varijabilitet	598,059	255			

Analizom varijance je utvrđeno da nema statistički značajne razlike u procjeni fizičke atraktivnosti između ispitanika različite stručne spreme ($F = 1,224$; $df = 2/253$; $p > 0,05$), te su dalje tretirani kao jedna grupa.

2. Razlikuju li se ispitanici iz pojedinih eksperimentalnih skupnina **po prosječnoj dobi?**

Da bi dobili odgovor na postavljeno pitanje provedena je faktorijalna ANOVA u kojoj je kao zavisna varijabla bila dob ispitanika dok su faktori: spol ispitanika, opis procjenjivane osobe i spol osobe na fotografiji (tablica 9.)

Tablica 9. Završna tablica ANOVA-e za zavisnu varijablu dob ispitanika (N=252)

Izvor varijabiliteta	Sume kvadrata	df	Varijanca	F	p
Spol ispitanika	20,352	1	20,352	,426	,515
Opis osobe	,373	1	,373	,008	,930
Fotografija	218,444	1	218,444	4,571	,034
Spol ispitanika x opis osobe	196,339	1	196,339	4,109	,044
Spol ispitanika x fotografija	384,408	1	384,408	8,045	,005
Opis osobe x fotografija	558,806	1	558,806	11,694	,001
Spol ispitanika x opis osobe x fotografija	119,624	1	119,624	2,503	,115
Između grupa	11659,270	244	47,784		
Ukupni varijabilitet	381604,000	252			

Legenda:

Opis osobe – nezavisna varijabla opis procjenjivane osobe: pozitivan ili negativan

Fotografija – nezavisna varijabla spol osobe na fotografiji: fotografija muške ili ženske osobe

Analizom varijance utvrđeno je da se po dobi statistički značajno razlikuju između ispitanici koji su procjenjivali fotografiju muške i fotografiju ženske osobe ($F = 4,571$; $df = 1/244$, $p < 0,05$). Također se po dobi statistički značajno razlikuju: ženski odnosno muški ispitanici koji su imali pozitivan odnosno negativan opis procjenjivane osobe ($F = 4,109$; $df = 1/244$, $p < 0,05$); ženski odnosno muški ispitanici koji su procjenjivali žensku odnosno mušku osobu ($F = 8,045$; $df = 1/244$, $p < 0,01$) i ispitanici koji su imali negativan odnosno pozitivan opis osobe a procjenjivali su mušku odnosno žensku osobu ($F = 11,694$; $df = 1/244$, $p < 0,01$). T-testom je utvrđeno između kojih grupa postoje značajne razlike u dobi ispitanika. Vrijednosti t-testova nalazi se u prilogu 4.

Drugim riječima, ispitanici se po dobi u pojedinim eksperimentalnim grupama značajno razlikuju, te je to varijabla koja nije kontrolirana i koja bi mogla značajno utjecati na dobivene rezultate procjene atraktivnosti.

Deskriptivna statistika dobi ispitanika po eksperimentalnim grupama nalazi se u prilogu 3. Aritmetičke sredine grupa čiji su ispitanici najmlađi i najstariji iznose:

M_{min} = 34,55; SD = 6,546 - grupa ženskih ispitanika sa pozitivnim opisom osobe koja je procjenjivala fotografiju muškarca

M_{max} = 40,73; SD = 7,643 - grupa muških ispitanika sa pozitivnim opisom koja je procjenjivala fotografiju muškarca

Dakle, radi se o razlici od 6 godina. Podaci iz literature nisu suglasni u tome da li uopće varijabla dob u odrasloj dobi ispitanika utječe na procjenu fizičke atraktivnosti. Socijalizacijske teorije pretpostavljaju da je dob ispitanika važan faktor pri procjenjivanju atraktivnosti. Meta analize Langlois-a i sur. (2000) ukazuju na to da se procjenjivači bez obzira na dob slažu u tome tko jest i tko nije atraktivan. Ipak, da bi isključili eventualan utjecaj varijable dob na dobivene rezultate u sklopu glavne obrade provedena je faktorijalna ANOVA sa varijablom dob kao kovarijatom.

*2. Faktor **zanimanje** nije uključen u obradu rezultata jer su kao svoje zanimanje u obrasce za odgovore neki od ispitanika upisivali radno mjesto kojim se bave, dok su drugi upisivali zanimanje koje su stekli obrazovanjem. Zbog toga nije bilo opravdano uspoređivati dobivene odgovore.*

*3. U sklopu **glavne obrade rezultata**, koja je imala cilj ispitati postavljene hipoteze, provedena je faktorijalna analiza varijance s kovarijatom.*

To nam je omogućilo da izdvojimo utjecaj dobi na procjenjivanje te da provjerimo mogući utjecaj triju faktora, odnosno nezavisnih varijabli (spol procjenjivača, opis procjenjivane osobe i spol procjenjivane osobe) na jednu

zavisnu varijablu (procjena fizičke atraktivnosti procjenjivane osobe). Također smo bili u mogućnosti provjeriti postoje li eventualne interakcije između navedenih faktora.

Da bi izdvojili utjecaj dobi na procjenjivanje fizičke atraktivnosti prvo je provjereno da li postoje značajne interakcije između varijable dob i triju faktora (spola ispitanika, opisa procjenjivane osobe i spola procjenjivane osobe). Rezultati se nalaze u tablici 10.

Tablica 10. Interakcije varijable dobi ispitanika sa tri faktora (spol ispitanika, opis procjenjivane osobe i spol procjenjivane osobe)

<i>Izvor varirabiliteta</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Dob ispitanika x spol ispitanika</i>	<i>0,406</i>	<i>0,525</i>
<i>Dob ispitanika x spol procjenjivane osobe</i>	<i>0,108</i>	<i>0,743</i>
<i>Dob ispitanika x opis procjenjivane osobe</i>	<i>2,445</i>	<i>0,119</i>
<i>Dob ispitanika x spol ispitanika x spol procjenjivane osobe</i>	<i>0,058</i>	<i>0,810</i>
<i>Dob ispitanika x spol ispitanika x opis procjenjivane osobe</i>	<i>3,368</i>	<i>0,068</i>
<i>Dob ispitanika x spol procjenjivane osobe x opis procjenjivane osobe</i>	<i>0,309</i>	<i>0,579</i>
<i>Dob ispitanika x spol ispitanika x spol procjenjivane osobe x opis procjenjivane osobe</i>	<i>0,752</i>	<i>0,387</i>

Varijabla dob ispitanika nije bila u značajnoj interakciji ni sa jednim faktorom ($p > 0,05$), iako se u kombinaciji sa faktorima spol ispitanika i opis procjenjivane osobe interakcija približila graničnoj vrijednosti $p = 0,05$ ($F = 3,368$, $p = 0,07$). Dakle, nije postojao interakcijski efekt dobi ispitanika i ispitivanih faktora. Provedena je ANOVA-a s kovarijatom, te smo u mogućnosti jednoznačno interpretirati dobivene glavne efekte i interakcije faktora.

Dobiveni rezultati nalaze se u tablici 11.

Tablica 11. Završna tablica faktorijalne ANOVA-e s kovarijatom za zavisnu varijablu procjena fizicke atraktivnosti

Izvor varijabiliteta	Sume kvadrata	df	Varianca	F	p
DOB ISPITANIKA	3,341E-02	1	3,341E-02	,015	,902
SPOL ISPITANIKA	15,962	1	15,962	7,185	,008
OPIS PROCJENJIVANE OSOBE	22,122	1	22,122	9,958	,002
SPOL PROCJENJIVANE OSOBE	2,400E-03	1	2,400E-03	,001	,974
SPOL ISPITANIKA x OPIS PROCJENJIVANE OSOBE	,222	1	,222	,100	,752
SPOL ISPITANIKA x SPOL PROCJENJIVANE OSOBE	11,610	1	11,610	5,226	,023
OPIS PROCJENJIVANE OSOBE x SPOL PROCJENJIVANE OSOBE	2,555	1	2,555	1,150	,285
SPOL ISPITANIKA x OPIS PROCJENJIVANE OSOBE	3,136	1	3,136	1,412	,236
SPOL PROCJENJIVANE OSOBE					
Unutar grupa (E)	539,840	243	2,222		
Ukupni varijabilitet	5346,000	252			

Legenda:

Dob ispitanika – kovarijata

Spol ispitanika, opis i spol procjenjivane osobe – nezavisne varijable

Prvi i glavni problem istraživanja odnosio se na pitanje da li različite osobne karakteristike (u ovom ispitivanju: dominacija, zdravlje, inteligencija, samouvjerenost, otvorenost i upornost) pripisane nepoznatoj osobi utječu na percepciju njene fizičke atraktivnosti. Provedena statistička analiza ukazuje na statistički značajan glavni efekt varijable opisa osobnih karakteristika na percepciju fizičke atraktivnosti ($F = 9,958$; $df = 1/243$; $p < 0,01$). Dakle, može se reći da su informacije o osobinama procjenjivane osobe utjecale na procjenu njene fizičke atraktivnosti. Da bi provjerili smjer tog utjecaja provjerili smo vrijednost aritmetičkih sredina. One iznose za negativan opis $M = 4,05$, a za pozitivan $M = 4,64$, te je procjena fizičke atraktivnosti veća u situaciji kada su procjenjivanoj osobi pripisane pozitivne osobine. Drugim riječima to znači da je prva hipoteza potvrđena, odnosno da se pri

pozitivnom opisu osobu percipira kao fizički atraktivniju. Postavljena hipoteza da «što je lijepo to je i dobro» ovim je istraživanjem potvrđena.

U sklopu implicitnih teorija ličnosti može se govoriti da se ispitane karakteristike upornost, otvorenost, inteligencija, zdravlje, samouvjerenost i dominacija povezuju sa fizičkom atraktivnošću, što je i bila pretpostavka. S obzirom da su sve ove karakteristike ispitivane zajedno, ne može se odrediti koliko svaka od njih doprinosi percepciji fizičke atraktivnosti.

Što se tiče pretpostavki socijalizacijskih i evolucijskih teorija, rezultati ovog istraživanja idu u prilog socijalizacijskim teorijama. Naime, socijalizacijske teorije smatraju da se percepcija fizičke atraktivnosti uči, odnosno da ljudi tijekom svog života uče koje su to karakteristike koje određuju fizičku atraktivnost. Nasuprot toga evolucijske teorije smatraju fizičke karakteristike, pa tako i fizičku atraktivnost dobrim pokazateljem osobnih karakteristika, odnosno karakteristika ponašanja (pri čemu je kauzalni slijed obrnut). Prema tome, kad ne bi bilo učenja pri određivanju fizičke atraktivnosti, informacije o osobinama procjenjivanih osoba dane prije nego što su vidljive fizičke karakteristike ne bi trebale utjecati na procjenu njene fizičke atraktivnosti. Jedino u situaciji kada je naučena veza između pojedinih osobnih karakteristika i fizičke atraktivnosti te karakteristike mogu utjecati na promjenu percepcije fizičke karakteristike (u ovom ispitivanju fizičke atraktivnosti).

Drugi problem ovog istraživanja bio je ispitati da li postoje razlike između muških i ženskih ispitanika pri procjenjivanju fizičke atraktivnosti. Pri tome je postavljena nul-hipoteza te je pretpostavljeno da se muški i ženski ispitanici ne razlikuju pri procjenjivanju fizičke atraktivnosti. To je pretpostavljeno na osnovu meta-analiza koje je radio Feingold (1992). Dobiveni podaci ne potvrđuju ovu pretpostavku ($F = 7,185$; $df = 1/243$; $p < 0,01$), odnosno ispitanici različitog spola razlikuju se u procjenjivanju fizičke atraktivnosti. Aritmetička sredina za ženske ispitanike iznosi $M = 4,09$ (gotovo je identična sredini skale) dok za muške ispitanike iznosi $M = 4,60$ (zalazi u pozitivan dio skale). Muški ispitanici davali su pozitivnije procjene fizičke atraktivnosti od žena, te se ovi podaci ne slažu s podacima dobivenim u literaturi (Patzner, 1985; Feingold, 1992).

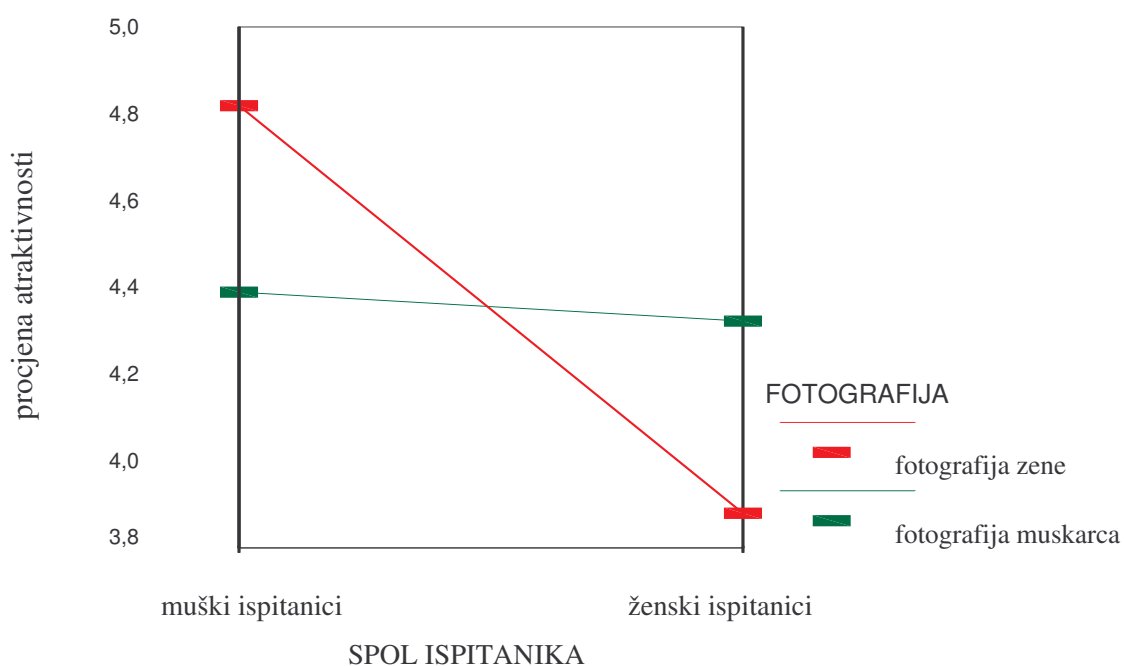
Jedno od mogućih objašnjenja ovih rezultata možemo pronaći u istraživanju Kernisa i Wheelera (1981; Patzer, 1985) u kojem je uparivanje procjenjivane osobe sa osobama istog spola različite atraktivnosti dovelo do različitih procjena njene atraktivnosti. Kada je osoba partner visoke fizičke atraktivnosti bila u situaciji prijateljske veze sa procjenjivanom osobom, procjenjivana osoba se procjenjivala atraktivnijom. Prema tome je moguće da su varijable spol eksperimentatora i procjena njegove fizičke atraktivnosti mogli utjecati na procjenu fizičke atraktivnosti procjenjivane osobe. Naime, u svim situacijama ovog istraživanja bila su prisutna dva eksperimentatora, ženskog spola, u dobi između 25 i 30 godina, visoke stručne spreme. Iako na nikakav način nije ispitana atraktivnost eksperimentatora, s obzirom na varijable dob (koja je puno niža od prosjeka dobi ispitanika i podražajnih osoba) i stručna sprema, realno je za pretpostaviti da su navedene varijable mogle utjecati na dobivene rezultate. S obzirom da su se u svim eksperimentalnim situacijama nalazili eksperimentatori samo ženskog spola ova varijabla također nije bila kontrolirana, te je moguće da je i ona utjecala na sklonost davanja pozitivnijih procjena od strane muških ispitanika (zbog utjecaja situacije eksperimentator-ispitanik suprotnog spola). Da bi se ispitao utjecaj varijable spola eksperimentatora bilo bi potrebno postaviti eksperimentalne situacije sa muškim i sa ženskim eksperimentatorom (izjednačenih po ostalim relevantnim faktorima). Također i varijabla fizičke atraktivnosti eksperimentatora bi trebala biti kontrolirana.

Da bismo odgovorili na treći problem provjereno je da li je faktor spola procjenjivane osobe utjecao na procjenjivanje njegove fizičke atraktivnosti. Pri tome je dobiven F-omjer $F = 0,001$; $df = 1/243$; $p > 0,05$. Dakle, procjene fizičke atraktivnosti bile su podjednake i za mušku i za žensku podražajnu osobu. Time je potvrđena nul-hipoteza postavljena na osnovu rezultata koje je dobio Feingold (1992) u svojoj meta-analizi. Iako se ovi podaci slažu s podacima pronađenim u literaturi, oni su rezultat eksperimentalnih uvjeta. Naime, fotografije muške i ženske osobe korištene u glavnom ispitivanju su i izabrane iz razloga što ih procjenjivači na nizu osobina (karakteristika) procjenjuju podjednako. Zbog toga su ovakvi rezultati i očekivani.

Ovakva interpretacija glavnih efekata moguća je samo u slučaju da interakcije između ispitanih faktora (spola ispitanika, opisa procjenjivane osobe i spola procjenjivane osobe) nisu značajne. Zbog toga **su ispitane i interakcije** između pojedinih faktora te je utvrđeno da je samo jedna interakcija statistički značajna. To je interakcija između faktora spol ispitanika i spola procjenjivane osobe (osobe na fotografiji) ($F = 5,226$; $df = 1/243$; $p < 0,05$). Feingold (1992) je u svojoj meta-analizi (v.str. 8) pronašao za svega jednu ispitivanu zavisnu varijablu (seksualna toplina – sexual warmth) interakciju između spola procjenjivača i procjenjivane osobe. Zbog toga što je u istraživanjima koje je Feingold uvrstio u svoju meta-analizu eksperimentalni nacrt bio suprotan (fizička atraktivnost je predstavljala nezavisnu varijablu dok su osobne karakteristike predstavljale zavisnu varijablu) nije u potpunosti opravdano raditi paralelu s ovim istraživanjem. Od eksperimentalnih nacrtu u kojima je fizička atraktivnost zavisna varijabla, a ispitivana je interakcija između spola procjenjivača i spola procjenjivanih osoba, u literaturi se može pronaći istraživanje Lerner & Moora (1974; prema Patzer, 1985) (v.str.5). Oni su pri određenom stupnju profesionalnog statusa pripisanog procjenjivanoj osobi pronašli značajnu interakciju između spola ispitanika i spola procjenjivane osobe pri procjeni fizičke atraktivnosti procjenjivane osobe. Ta interakcija je bila slijedećeg smjera: muški ispitanici su procjenjivali žensku procjenjivanu osobu fizički atraktivnijom od muške procjenjivane osobe. Nasuprot toga, ženski ispitanici su procjenjivali mušku procjenjivanu osobu atraktivnijom od ženske procjenjivane osobe. Na osnovu njihovog istraživanja mogli bi pretpostaviti da je i u našem istraživanju došlo do ovakve interakcije. Grafički prikaz ove interakcije prikazan je na slici 1. Vidljivo je da je najveća razlika u procjenjivanju fizičke atraktivnosti ženske procjenjivane osobe (muški ispitanici procjenjivali su ženu atraktivnijom nego što su je procjenjivali ženski ispitanici).

Također se uočava i razlika u procjenjivanju muških ispitanika (ženu su procjenjivali atraktivnijom nego muškarca), kao i razlika u procjenjivanju ženskih ispitanika (muškarca su procjenjivali atraktivnijim od žene). Na ovakav smjer interakcije upućuje i istraživanje Lerner & Moora.

Slika 1. Grafički prikaz interakcije spola ispitanika i spola procenjene osobe (osobe na fotografiji) pri procenjivanju fizičke atraktivnosti osobe na fotografiji

Da bi ustanovili koja je od ove tri razlike u procenjivanju statistički značajna napravljen je t-test. (Razlike u procenjivanju fizičke atraktivnosti muškarca gotovo da i nema, odnosno i muški i ženski ispitanici su procenjivali atraktivnost muškarca podjednako.) Moguće su četiri grupe ispitanika, a njihova deskriptivna statistika nalazi se u tablici 12..

Tablica 12. Deskriptivna statistika grupa ispitanika u kombinaciji faktora spol ispitanika i spol podražajne osobe

Grupe ispitanika u kombinaciji faktora spol ispitanika i spol osobe na fotografiji	M	SD	N
1. ženski ispitanici i ženska procenjena osoba	3,88	1,554	66

2. ženski ispitanici i muška procjenjivana osoba	4,32	1,574	63
3. muški ispitanici i ženska procjenjivana osoba	4,82	1,409	62
4. muški ispitanici i muška procjenjivana osoba	4,39	1,507	61

Razlika u procjenjivanju između prve i treće grupe je statistički značajna razlika ($t_{1-3} = 3,57$; $p < 0,01$). Dakle, žensku osobu muški ispitanici procjenjuju atraktivnijom nego ženski ispitanici.

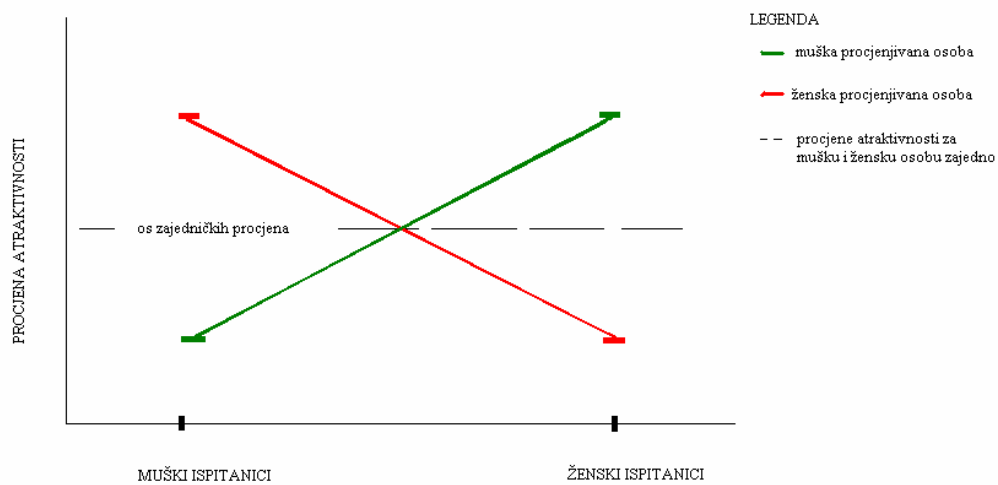
Razlike u procjenjivanju između prve i druge grupe te treće i četvrte statistički su značajne pri blažem kriteriju ($t_{1-2} = 1,65$; $p < 0,10$; $t_{3-4} = 1,67$; $p < 0,10$).

Ponudene su dvije interpretacije ovih rezultata:

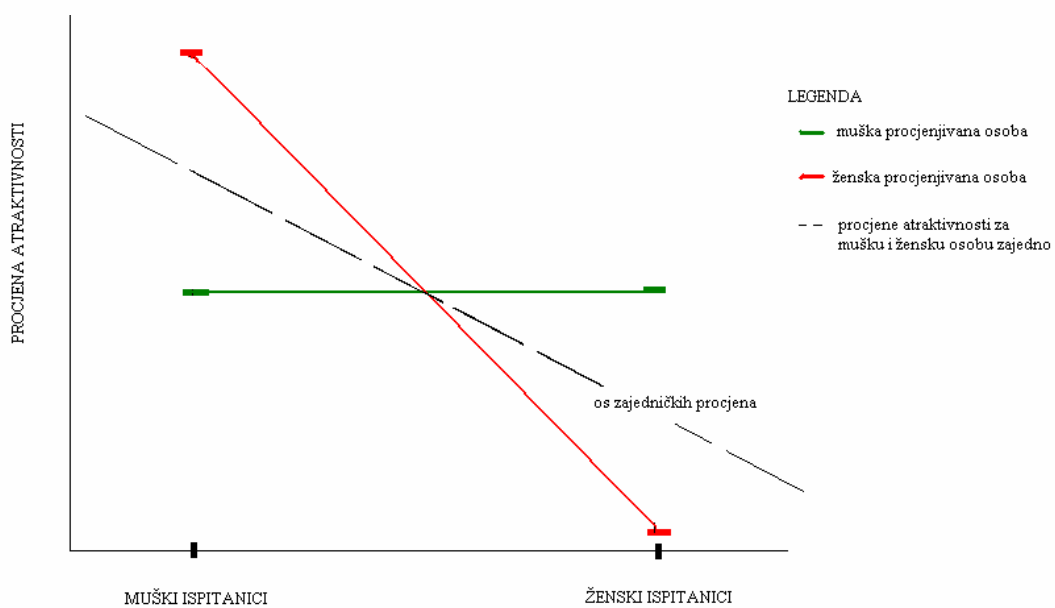
1. Prema evolucijskim teorijama (teorija odabira partnera (v. str. 12)) atraktivnost žena je važnija od atraktivnosti muškaraca kod odabira partnera. Zbog toga što atraktivnost muškarca nije tako važna osobina i muškarci i žene procjenjuju muškarca podjednako fizički atraktivnim. Nasuprot tome za odabir žene-partnera fizička atraktivnost jedan je od presudnih faktora. Zbog toga što žene procjenjuju druge žene kao potencijalne suparnice u odabiru partnera, procjenjuju atraktivnost drugih žena dok svoju precjenjuju (Patzner, 1985). Muškarci percipiraju ženu kao potencijalnu partnericu te zbog toga precjenjuju njenu fizičku atraktivnost (naročito u situaciji kada je ona jedini predstavnik svojeg spola kao u ovom istraživanju).
2. Moguće je da su dobivene razlike rezultat eksperimentalnih uvjeta u kojima nisu sve relevantne varijable kontrolirane (spol i fizička atraktivnost eksperimentatora). Zbog utjecaja ove varijable moguće je da su procjene muških ispitanika bile nešto pozitivnije nego što bi to bio slučaj da je ova varijabla bila kontrolirana. S obzirom na dobivenu interakciju koja je utvrđena u istraživanju Lerner i Moora (ispitanici procjenjuju atraktivnijom osobu suprotnog spola nego osobu istog spola), očekivali bi da je ta interakcija dobivena u našem istraživanju izgledala kao na slici 2-A. Ali pošto je postojao utjecaj varijabli koje nisu kontrolirane, te su muški ispitanici odgovarali pozitivnije, njihove procjene i za

žensku i za mušku osobu su više od procjena žena (pomaknute prema gore) te je izgled interakcija bio poput onog prikazanog na slici 2-B. To znači da je podjednako procjenjivanje atraktivnosti muške osobe od strane muškaraca i žena samo prividno, odnosno uvjetovano je eksperimentalnim uvjetima.

Slika 2. Shematski prikazane interakcija (spol ispitanika x spol procjenjivane osobe) kakva je očekivana (slika 2-A) i kakva je dobivena (slika 2-B)

SLIKA 2-A

SLIKA 2-B

Završni komentar:

Istraživanja fizičke atraktivnosti pokazala su koliki utjecaj ima ova fizička karakteristika na život pojedinca, ali i na društvo u cjelini. Otkrivanje ovog fenomena i njegovih efekata, te upoznavanje šire javnosti s njime moglo bi utjecati na ublažavanje posljedica koje nosi stereotip fizičke atraktivnosti (tu prvenstveno ubrajam razlike u ponašanju i tretmanu prema osobama različite fizičke atraktivnosti). Atraktivnost neke osobe uvjetovana je njenim biološkim dispozicijama iako danas u društvu postoje razne estetske korekcije koje donekle omogućuju promjenu fizičke atraktivnosti: od kozmetičkih preparata (šminke, boje za kosu i dr.), kozmetičkih tretmana do estetske kirurgije. Sve to ukazuje na to da su ljudi svjesni važnosti koju ima fizička atraktivnost.

Ovo istraživanje pokazalo je da ne mjenjaju fizičku atraktivnost samo vanjske, fizičke korekcije, već da na nju utječe i "ono iznutra", naše osobine. To daje malo optimizma onima koji su smatrali da se samo fizičkim mjenjanjem mogu ispraviti eventualni nedostaci prirode, a onima koji su cijelo vrijeme vjerovali u to daje empirijsku potporu.

5. ZAKLJUČAK

Da bi ispitali reverznu tezu stereotipa fizičke atraktivnosti: "Što je dobro to je i lijepo", odnosno da bi ispitali utjecaj nezavisnih varijabli na zavisnu, te da bi izdvojili utjecaj dobi na dobivene rezultate proveden je statistički postupak faktorijalne ANOVA-e s kovarijatom. Pri tome je ispitan utjecaj tri faktora (spol ispitanika, opis pripisan procjenjivanoj osobi i spol procjenjivane osobe) na procjenjivanje fizičke atraktivnosti. Dobiveni su slijedeći rezultati:

1. Različite karakteristike pripisane procjenjivanoj osobi značajno su utjecale na percipiranu fizičku atraktivnost procjenjivane osobe ($F = 9,958$; $df = 1/243$; $p < 0,01$) i to u slijedećem smjeru: pri pripisanim pozitivnim karakteristikama ($M = 4,64$) osobu se procjenjuje fizički atraktivnijom nego u situaciji kad su joj pripisane negativne karakteristike ($M = 4,05$). Potvrđena je pretpostavka "Što je dobro to je i lijepo"
2. Ispitanici različitog spola razlikovali su se u procjenama fizičke atraktivnosti ($F = 7,185$; $df = 1/243$; $p < 0,01$): muški ispitanici ($M = 4,60$) procjenjivali su procjenjivane osobe pozitivnije od ženskih ispitanika ($M = 4,09$).
3. Nije utvrđena razlika u procjenama fizičke atraktivnosti muške i ženske procjenjivane osobe ($F = 0,001$; $df = 1/243$; $p > 0,05$).
4. Postojala je interakcija između faktora spol ispitanika i spol procjenjivane osobe ($F = 5,226$; $df = 1/243$; $p < 0,05$):
 - a) ženski i muški ispitanici različito su procjenjivali fizičku atraktivnost ženske procjenjivane osobe: muški ispitanici ($M = 4,82$) procjenjivali su žensku osobu atraktivnijom ($M = 3,88$) ($t = 3,57$; $p < 0,01$).
 - b) ženski ispitanici procjenjivali su mušku ($M = 4,32$) osobu atraktivnijom od ženske osobe ($M = 3,88$) ($t = 1,65$; $p < 0,10$)

- c) muški ispitanici procjenjivali su žensku osobu ($M = 4,82$) atraktivnijom od muške osobe ($M = 4,39$) ($t = 1,67$; $p < 0,10$)

5. L I T E R A T U R A

Brown, T.; Cash, T.; Noles, S. (2001): PERCEPTIONS OF PHYSICAL ATTRACTIVENESS AMONG COLLEGE STUDENTS: SELECTED DETERMINANTS AND METHODOLOGICAL MATTERS
The Journal of Social Psychology, Vol 126, No 3.; 305-316

Dion, K.; Berscheid, E. & Walster, E. (1972): WHAT IS BEAUTIFUL IS GOOD
Journal of Personality and Social Psychology, vol 24, 285-290

Eagly, A. H.; Ashmore, R. D.; Makhijani, M. G. & Longo, L. C.(1991.): WHAT IS BEAUTIFUL IS GOOD, BUT...: A META-ANALYTIC REVIEW OF RESEARCH ON THE PHYSICAL ATTRACTIVENESS STEREOTYPE
Psychological Bulletin, Vol.110, No.1, 109-128

Feingold, A. (1992): GOOD-LOOKING PEOPLE ARE NOT WHAT WE THINK
Psychological Bulletin, Vol.111, No. 2, 304-341

Graziano, W. G.; Jensen-Campbell, L. A.; Shebilske, L. J.; Lundgren, S. R. (1993): SOCIAL INFLUENCE, SEX DIFFERENCES, AND JUDGMENTS OF BEAUTY: PUTTING THE INTERPERSONAL IN INTERPERSONAL ATTRACTION
Journal of Personality & Social Psychology, Vol 65. No 3; 522-531

Langlois, J. H.; Kalakanis, L.; Rubenstein, A. J.; Larson, A.; Hallam, M.; & Smoot, M. (2000): MAXIMS OR MYTHS OF BEAUTY? A META-ANALYTIC AND THEORETICAL REVIEW

Psychological Bulletin, Vol. 126, No. 3; 390-423

Langlois, J. H.; Roggman, L. A. (1990): ATTRACTIVE FACES ARE ONLY AVERAGE

Psychological science, Vol. 1, No. 2; 115-120

Lerner, R. M. & Moore, T (1974): SEX AND STATUS EFFECTS ON PERCEPTION OF PHYSICAL ATTRACTIVENESS

Psychological Reports, Vol 34; 1047-1050

Patzner, G. L. (1985.): THE PHYSICAL ATTRACTIVENESS PHENOMENA

Plenum Press, New York

Pennington, D. C. (1997): OSNOVE SOCIJALNE PSIHOLOGIJE

Naklada Slap, Jastrebarsko

Perrett, D. I.; Lee, K. J.; Penton-Voak, I.; Rowland, D.; Yoshikawa, S.; Burt, D. M.; Henzi, S. P. ; Castles, D. L. & Akamatsu, S. (1998): EFFECTS OF SEXUAL DIMORPHISM ON FACIAL ATTRACTIVENESS

Nature, vol 394; 884-887

Petz, B. (1992): PSIHOLOGIJSKI RJEČNIK

Prosvjeta, Zagreb

Rhodes, G. & Tremewan T (1996): AVERAGENESS, EXAGGERATION, AND FACIAL ATTRACTIVENESS

Psychological Science, Vol. 7, No 2; 105-110

Saucier, G. (1994): MINI-MARKERS: A BRIEF VERSION OF GOLDBERG'S UNIPOLAR BIG-FIVE MARKERS

Journal of Personality Assessment, Vol. 63, No 3; 506-517

Schneider, D. J. (1973): IMPLICIT PERSONALITY THEORY: A REVIEW
Psychological Bulletin, Vol. 79, No. 5; 294-309

Stamać, Z. K. (2003): PROVJERA TOČNOSTI STEREOTIPA FIZIČKE
ATRAKTIVNOSTI
Diplomski rad, Filozofski fakultet, Zagreb

8. PRILOZI

SADRŽAJ:

1. Materijali za predistraživanje

- 1-A. Opća uputa
- 1-B. Uputa za rad
- 1-C. Upitnik
- 1-D. Liste za odgovore
- 1-E. Tumač pojmova

2. Materijali za glavno istraživanje

- 2-A. Uputa
- 2-B. Negativan opis
- 2-C. Pozitivan opis
- 2-D. Fotografija muške procjenjivane osobe
- 2-E. Fotografija ženske procjenjivane osobe
- 2-F. Skala fizičke atraktivnosti sa uputom i podacima o ispitaniku

3. Tablica sa prikazom deskriptivne statistike dobi ispitanika po eksperimentalnim grupama

4. Tablica sa prikazom razlika u dobi ispitanika između pojedinih grupa ispitanika t-testom

5. Tjelesne dimenzije važne za procjenu fizičke atraktivnosti

PRILOG 1

MATERIJALI ZA PREDISTRAŽIVANJE

PRILOG 1-A

OPĆA UPUTA

Zahvaljujemo Vam što ste se odazvali i pristali sudjelovati u ovom ispitivanju. Ono je dio jednog šireg psihologijskog istraživanja kojemu je cilj ispitati načine na koje ljudi procjenjuju neke ljudske osobine. Vaše sudjelovanje i pomoć sastojat će se u pridavanju ocjena za određene osobine na većem broju ponuđenih skala. Ocjenjivat će se osobine nekoliko muških odnosno ženskih osoba na temelju njihovih fotografija.

Molim Vas da tijekom rada pažljivo slijedite moje upute jer ćemo samo tako moći doći do valjanih odgovora na naša istraživačka pitanja. Ukoliko imate bilo kakvih nejasnoća vezanih uz način rada ili ispitivanje općenito, imat ćete priliku postaviti pitanje(a) nakon mojih uputa. Vaše sudjelovanje u današnjem ispitivanju je dobrovoljno, a procjenjujemo da će trajati otprilike 1 sat.

PRILOG 1-B

UPUTA ZA RAD

Vaš je zadatak da na svakoj od ponuđenih skala sastavljenih od bipolarnih pridjeva – ljudskih atributa, odaberete onaj atribut koji najbolje opisuje osobu s fotografije. Za procjenjivanje osobina na raspolaganju imate skalu od 7 mogućih odgovora.

Primjer:

	<i>izrazito</i>	<i>prilično</i>	<i>malo</i>		<i>malo</i>	<i>prilično</i>	<i>izrazito</i>	
TUŽNA	3	2	1	0	1	2	3	VESELA

Dakle, ako procijenite da je osoba na fotografiji tužna, *zaokružiti* ćete jedan od brojeva koji se nalaze s one strane skale na kojoj je i sam pridjev (u ovom slučaju lijevo od nule jer ta strana označava da je osoba *tužna*). Ako smatrate da je osoba *izrazito* tužna, zaokružiti ćete broj 3. Ako smatrate da je osoba prilično tužna, zaokružiti ćete broj 2 (ispod oznake *prilično*). Ako smatrate da je osoba tek u manjoj mjeri tužna, zaokružiti ćete broj 1 (ispod oznake *malo*). A ako smatrate da nije niti tužna niti vesela zaokružiti ćete 0.

Svaku osobu procjenjivat ćete na 18 ovakvih skala, na svakoj skali predviđen je po *jedan* odgovor. Molimo Vas da, nakon što ste odredili svoje procjene i na posljednjoj, 18-oj skali, provjerite da li imate po jedan odgovor na svakoj skali. Vrlo je važno da ne preskočite niti jednu skalu i da imate odgovore na svim skalama.

Materijali s kojima ćete raditi sastojati će se od:

UPITNIKA na kojem se nalaze skale sa pridjevima i primjerom. Neki od pojmova koji se nalaze u skalama, a koje smo smatrali nejasnima, objašnjeni su u TUMAČU POJMOVA. Ako se neki od nejasnih pojmova ne nalazi u TUMAČU, molimo Vas da se obratite ispitivaču. Svoje odgovore/procjene nećete upisivati u Upitniku, već ćete za to imati pripremljene posebne LISTE

ZA ODGOVORE. U LISTAMA ZA ODGOVORE biti će naveden redni broj fotografije koju procijenjujete, te ispod njega 18 skala sa brojevima za procjenu. Liste za odgovore ispunjavat ćete na sljedeći način:

ako za prvu fotografiju, u UPITNIKU za prvu skalu, smatrate da bi odgovarajuća procjena bila: prilično pričljiva (dakle broj 2 s desne strane skale), onda ćete u LISTI ZA ODGOVORE za FOTOGRAFIJU r. br. 1., pod broj 1 zaokružiti 2 s desne strane. Na taj način odgovarat ćete na svim skalama i za sve fotografije.

Ima li kakvih pitanja?

Ako imate bilo kakvih nejasnoća tijekom rada, slobodno podignite ruku i ispitivač će doći do Vas.

Možete početi s radom!

PRILOG 1-C

UPITNIK

UPITNIK

Molimo Vas da procijenite za osobu s fotografije:

Pr.	TUŽNA	<i>izrazito</i> 3	<i>prilično</i> 2	<i>malo</i> 1	0	<i>malo</i> 1	<i>prilično</i> 2	<i>izrazito</i> 3	VESELA		
1.	šutljiva			3	2	1	0	1	2	3	pričljiva
2.	voli surađivati s drugima			3	2	1	0	1	2	3	radije radi sama
3.	sklona riziku			3	2	1	0	1	2	3	teži sigurnosti
4.	voli razmišljati i igrati se novim idejama			3	2	1	0	1	2	3	više voli rutinske poslove
5.	voli javno izlagati			3	2	1	0	1	2	3	izbjegava bilo kakve javne nastupe
6.	fizički atraktivna			3	2	1	0	1	2	3	fizički neatraktivna
7.	mogu je zamisliti u ulozi idealnog vođe, lidera			3	2	1	0	1	2	3	ne mogu je zamisliti u ulozi idealnog vođe, lidera
8.	emocionalno nestabilna			3	2	1	0	1	2	3	emocionalno stabilna
9.	posjeduje vodstvene osobine			3	2	1	0	1	2	3	ne posjeduje vodstvene osobine
10.	teško sklapa prijateljstvo sa suprotnim spolom			3	2	1	0	1	2	3	lako sklapa prijateljstvo sa suprotnim spolom
11.	pametna i dubokoumna			3	2	1	0	1	2	3	nije previše bistra i površna je
12.	otvorena i društvena			3	2	1	0	1	2	3	hladna i suzdržana
13.	sklona čestim zdravstvenim problemima			3	2	1	0	1	2	3	nema problema sa zdravljem
14.	samouvjerena			3	2	1	0	1	2	3	nije samouvjerena, lako se zbuni
15.	dominantna			3	2	1	0	1	2	3	submisivna (potčinjena)
16.	zna što hoće i ustrajna je u svojim ciljevima			3	2	1	0	1	2	3	lako odustaje od zadanih ciljeva
17.	stvari obavlja efikasno, pouzdano			3	2	1	0	1	2	3	stvari obavlja neefikasno, nepouzvano

18. procijenite dob osobe: A) od 30-40g B) između 40-50g C) iznad 50g

PRILOG 1-D

LISTE ZA ODGOVORE

PRILOG 1-E

TUMAČ POJMOVA

ŠUTLJIVA OSOBA – osoba koja priča vrlo malo, na postavljena pitanja odgovara sa dvije, tri riječi, te gotovo nikad ne započinje razgovor

PRIČLJIVA OSOBA – priča puno i često, često započinje razgovor i nikad joj ne ponestaje tema

VODSTVENE OSOBINE – osoba se u grupi postavlja kao vođa, drugi je slušaju i prihvaćaju njeno vodstvo, želi dominirati u društvu

RUTINSKI POSLOVI - poslovi koji uključuju proceduru koja se strogo poštuje i obično uključuju veliki broj periodičnih ponavljanja (obavljaju se svaki dan ili tjedan)

EMOCIONALNO STABILNA OSOBA – ne uznemirava se lako, nije sklona čestim promjenama raspoloženja

EMOCIONALNO NESTABILNA OSOBA – lako se uznemirava, sklona čestim promjenama raspoloženja

FIZIČKI ATRAKTIVNA OSOBA – ugodna je za promatranje, procjenjuje se poželjnom i zgodnom

PAMETNA I DUBOKOUMNA OSOBA – sklona je dobro razmisliti o svakom problemu, te ponuditi racionalna objašnjenja za svoje stavove i mišljenja

PLAŠLJIVA I POVUČENA OSOBA - nema povjerenja u svoju okolinu te je stoga drugi ljudi doživljavaju kao osobu koja može biti nesigurna u sebe i povlači se od okoline

DRUŠTVENA OSOBA – voli se družiti s drugim ljudima, traži česte kontakte s drugima i dobro se osjeća na mjestima gdje se okuplja puno ljudi

SAMOUVJERENA OSOBA – osoba koja se dobro snalazi u svakoj situaciji, sigurna je u sebe i svoje sposobnosti

DOMINANTNA OSOBA – voli drugim ljudima nametati svoje mišljenje i kontrolirati situaciju

SUBMISIVNA (POTČINJENA) – lako potpada pod utjecaj tuđeg mišljenja i prepušta drugima da kontroliraju situaciju

PRILOG 1

MATERIJALI ZA PREDISTRAŽIVANJE

PRILOG 2-A

UPUTA

Zahvaljujemo Vam što ste se odazvali i pristali sudjelovati u ovom psihologijskom ispitivanju. Želja nam je poboljšati metode koje se koriste pri zapošljavanju, tretman već zaposlenih osoba, ali također želimo dobiti odgovore na pitanja vezana uz procjenjivanje osoba općenito. Vaše sudjelovanje u ovom ispitivanju je dobrovoljno i trajat će svega par minuta. Ukoliko se tijekom rada pojavi bilo kakva nejasnoća, slobodno podignite ruku i ispitivač će doći do Vas.

Ispitivanje će se sastojati od tri dijela:

- najprije ćete dobiti kratak opis osobe koju treba procijeniti;
- zatim će Vam biti prikazana fotografija iste osobe;
- u trećem dijelu od Vas se traži da odgovorite na pitanje koje se odnosi na tu osobu.

Zajedno ćemo proći kroz sva tri dijela, te Vas molimo da pažljivo slijedite upute, jer jedino na taj način možemo doći do valjanih podataka.

PRILOG 2-B

Osoba koju ćete procjenjivati lako se povodi za tuđim mišljenjem i dopušta drugima da kontroliraju situaciju. Sklona je čestim zdravstvenim problemima. Izrazito je nesigurna u sebe, sumnja u svoje sposobnosti, lako se zbuni i često odustaje od ciljeva koje sama postavlja. U kontaktu s drugim ljudima je hladna i suzdržana, ne voli se družiti, a na mjestima s puno ljudi osjeća se prilično nelagodno.

PRILOG 2-C

Osoba koju ćete procjenjivati u stanju je nametnuti svoje mišljenje drugima i voli imati situaciju pod kontrolom. Sa zdravljem nema nikakvih problema. Vrlo je pametna, promišljena te sigurna u sebe i svoje sposobnosti. Osoba je koja zna što hoće i pritom je vrlo uporna. Izrazito je društvena: otvorena je, voli se družiti s drugim ljudima i odlično se osjeća u društvu s mnogo ljudi.

PRILOG 2-D

PRILOG 2-E

PRILOG 2-F

Vaš zadatak će biti da na skali od 7 mogućih odgovora zaokružite jedan broj, onaj koji smatrate da odgovara prikazanoj osobi. Molimo Vas da to učinite na kraju, kad pročitamo cijelu uputu.

Ako smatrate da je osoba na slici **fizički atraktivna** zaokružite jedan od brojeva koji se nalaze s one strane skale gdje se nalazi i ta osobina, dakle **lijeva strana skale**. Ako smatrate da je osoba **fizički neataktivna** zaokružite broj s one strane gdje se nalazi ova osobina (**desna strana skale**). Što je ta osobina jače izražena, zaokružite veći broj. Ako smatrate da je osoba **malo fizički atraktivna** zaokružite broj **1 s lijeve strane**, ako smatrate da je osoba **prilično fizički atraktivna** zaokružite broj **2 s lijeve strane**, a ako smatrate da je osoba **izrazito fizički atraktivna** zaokružite broj **3 s lijeve strane**. Na isti način ćete odgovarati ako smatrate da je osoba fizički neataktivna, samo ćete zaokružiti jedan od brojeva s desne strane. Ako smatrate da ne možete reći za osobu **niti da je fizički atraktivna niti da je neataktivna** zaokružite **broj 0**.

TUMAČ:

Fizički atraktivna osoba je ugodna za promatranje, procjenjuje se poželjnom i zgodnom.

	izrazito	prilično	malo	0	malo	prilično	izrazito	
FIZIČKI	3	2	1	0	1	2	3	FIZIČKI
ATRAKTIVNA								NEATRAKTIVNA

PODACI O SUDIONIKU:

DOB _____

SPOL _____

STRUČNA SPREMA _____ ZANIMANJE _____